

Hogeschool Rotterdam

Commerciële Economie en CE Sport Marketing & Management

Beperkte opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-opleiding Commerciële Economie en de specialisatie CE Sportmarketing & Management van Hogeschool Rotterdam. De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door NQA in opdracht van Hogeschool Rotterdam is samengesteld. Het panel is in overleg met de opleiding samengesteld en is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2013 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 2 en 3 oktober 2013.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer J.P.D. Riegen RM (voorzitter, domeindeskundige)

De heer drs. J. Verschueren (domeindeskundige)

De heer drs. R.E. de Graaff (domeindeskundige)

Mevrouw M.L.G. Hollander (studentlid)

Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2013*.

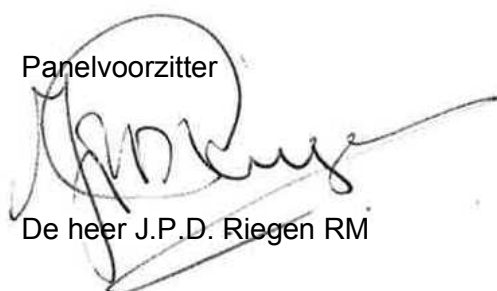
Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht.

De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 10 december 2013

Panelvoorzitter

De heer J.P.D. Riegen RM

Panelsecretaris

Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC

Samenvatting

Het visitatiepanel concludeert op basis van de visitatie dat de hbo-bacheloropleiding Commerciële Economie (CE) en specialisatie CE Sport Marketing & Management (CE-SMM) van Hogeschool Rotterdam van voldoende kwaliteit is. De opleiding kent een voltijds, deeltijds en duale variant. Het panel beoordeelt alle varianten van de opleiding als **voldoende**.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De opleiding CE leidt studenten op tot brede algemeen commercieel economen. De specialisatie CE-SMM leidt professionals met kennis en deskundigheid in sportmarketing, waarmee zij aan de slag kunnen in organisaties, die actief zijn op het snijvlak van sport en commercie. De eindkwalificaties van CE en CE-SMM sluiten aan op het profiel, zoals dat is vastgesteld door het landelijk overleg van CE-opleidingen (LOO-CE). Het LOO-CE heeft in 2012 dit opleidingsprofiel geactualiseerd, door onder meer de competenties marketingcommunicaties en de competenties interpersoonlijk (sociaal communicatieve vaardigheden) en intrapersoonlijk (zelfsturende competentie) in de eindkwalificaties op te nemen. CE-SMM leidt sinds het studiejaar 2012-2013 studenten op tot de nieuwe eindkwalificaties. CE heeft het curriculum op basis van het vernieuwde profiel geactualiseerd en ingevoerd in het studiejaar 2013-2014. De opleiding verleent afgestudeerde studenten de internationale titel van Bachelor of Business Administration.

Op basis van de bestudeerde documenten en de gevoerde gesprekken stelt het panel vast dat de opleiding CE inclusief de specialisatie CE-SMM op een adequate wijze het beroepsprofiel en eindkwalificaties heeft geformuleerd. De opleiding onderhoudt daarover contacten met het beroepenveld. Ook stelt het panel vast dat de opleiding op overtuigende wijze de relatie met de Dublin descriptor en de BBA standaarden heeft gelegd. Daarmee voldoen de eindkwalificaties aan het hbo-bachelorniveau. De specialisatie CE-SMM slaagt er goed in om een eigen inkleuring aan de eindkwalificaties te geven. De hoofdrichting CE zou een wat meer eigen 'Rotterdamse' inkleuring kunnen ontwikkelen, zo vindt het panel. Het panel beoordeelt op basis van deze overwegingen standaard 1 als **voldoende**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De opleiding CE en CE-SMM heeft de *inhoud* van het programma zodanig gestructureerd dat het programma vakinhoudelijk aansluit bij de beoogde eindkwalificaties. Daarbij valt op dat de onderzoeksvaardigheden stevig in het programma zijn geïntegreerd. CE en CE-SMM zijn alert op de ontwikkelingen in het beroepenveld en het LOO-CE en passen het programma daar adequaat op aan. Ook de internationalisering krijgt aandacht in het programma, maar kan nog verder versterkt worden. Het panel heeft veel waardering voor de gestructureerde inhoud van het programma, zowel bij CE als bij de specialisatie CE-SMM, maar ziet daarin tevens het risico dat daarmee de ruimte voor creativiteit en eigen inbreng van studenten beperkt wordt.

Het panel stelt verder vast dat de *vormgeving* van het programma solide is ingevuld. Het didactisch concept dat aansluit op het ROM draagt daar aan bij.

De opleiding weet een goede mix van praktijk en theorie tot stand te brengen door studenten aan projecten en praktijkopdrachten te laten werken in combinatie met het vergroten van kennis en vaardigheden. Dit geldt zowel voor de CE-opleiding als voor de specialisatie CE-SMM. CE zou de praktijkgerichtheid van het programma verder kunnen versterken, door meer gebruik te maken van gastsprekers uit het werkveld.

De *instroom, studiebegeleiding en de overige opleidingsvoorzieningen* zijn adequaat georganiseerd. De opleiding blijkt goed in staat te zijn om studenten met deficiënties in vakken adequaat op te vangen. Daarentegen ogen de huisvesting en de uitrusting van de lesruimtes op de huidige locatie aan de Kralingse Zoom gedateerd, zo constateert het panel. Studenten en docenten zouden deze graag verbeterd willen zien. Er zijn herstructureringsplannen voor deze locatie in ontwikkeling. Het panel zou graag zien dat deze plannen in afzienbare tijd worden uitgevoerd.

Het panel acht de *kwaliteit* van het personeel op orde. De opleiding biedt docenten voldoende mogelijkheden voor scholing. Het panel constateert daarbij dat de opleiding zich stevig richt op het vergroten van de didactische vaardigheden van docenten.

Tot slot constateert het panel dat de opleiding de *borging van de onderwijskwaliteit* solide heeft georganiseerd. Het panel heeft in de documenten en de gesprekken kunnen vaststellen dat de PDCA-cyclus in de opleiding goed tot zijn recht komt.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde resultaten

De opleiding CE/CE-SMM heeft systeem van toetsing adequaat ingericht, zo stelt het panel vast. De opleiding maakt gebruik van een verscheidenheid aan toetsvormen. De toetsing is gericht op kennis, vaardigheden, integrale toetsing van competenties en het bevorderen van zelfsturing. De opleiding beoordeelt de werkstukken sinds 2012-2013 aan de hand van zogenaamde rubrics: van te voren vastgestelde en omschreven criteria. De huidige omschrijving van de rubrics acht het panel nogal complex en weinig inzichtelijk. Een eenvoudiger structuur van de rubrics zou de transparantie van de beoordeling ten goede komen.

Het panel constateert dat het afstudeertraject gedegen is ingericht. Sinds het studiejaar 2012-2013 heeft de opleiding daarvoor een nauw omschreven proces vastgesteld aan de hand van de Tienstappenplan methode van Kempen en Keizer. Dit stappenplan besteedt veel aandacht aan het plan van aanpak en de daarbij behorende onderzoeksmethodiek. Het panel vindt de nadruk op de onderzoekskant van de eindwerkstukken op dit moment wel erg groot. In de afstudeerwerken gaat dat ten koste van de aandacht voor de implementatiefase, de financiële onderbouwing en de afweging van verschillende scenario's, zo heeft het panel moeten vaststellen. Deze onderdelen kunnen meer voor het voetlicht komen dan nu het geval is. Het panel heeft wel in alle gevallen de voldoende beoordeling van de werkstukken kunnen onderschrijven en constateert dat de werkstukken voldoen aan de norm van een hbo-bachelorniveau.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	9
2	Beoordeling	13
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	13
	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	16
	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten	26
3	Eindoordeel over de opleiding	31
4	Aanbevelingen	33
5	Bijlagen	35
	Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding	37
	Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma	39
	Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	47
	Bijlage 4: Bezoekprogramma	53
	Bijlage 5: Bestudeerde documenten	57
	Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	69
	Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid	71

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. Naam opleiding in CROHO	Opleiding CE en SMM
2. Registratienummer opleiding in CROHO	34402
3. Oriëntatie en niveau	Hbo-bachelor
4. Aantal studiepunten	240
5. Afstudeerrichting(en)	Commerciële Economie en specialisatie Sport Marketing en Management
6. Variant(en)	Voltijd, deeltijd en duaal
7. Locatie(s)	Rotterdam
8. AD-programma*	Nvt
9. Registratienummer AD in CROHO	Nvt
10. Jaar vorige visitatie en datum besluit NVAO	Vorige visitatie: 16 mei 2007 Besluit NVAO: juli 2008
11. Code of conduct	Ja

*) Associate Degree, indien van toepassing

Administratieve gegevens van de instelling

12. Naam instelling	Hogeschool Rotterdam.
13. Status instelling	Bekostigd, aangewezen of anders
14. Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Voorjaar 2013

Kwantitatieve gegevens hbo-bachelor

Tabel 1: Uitval uit het eerste jaar

Definitie: het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

Studiejaar	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Uitval uit opleiding	37,6%	39,0%	31,5%	31,3%	31,0%	38,7%
Uitval variant Voltijd	37,6%	39,3%	32,1%	29,5%	30,6%	38,7%
Uitval variant Duaal	35,0%	33,3%	20,0%	50,0%	25,0%	41,2%
Uitval variant Deeltijd	40,0%	33,3%	21,4%	57,5%	41,9%	37,2%

BRON: ICJFER HO 2013/peildatum maart 2012

Tabel 2: Uitval uit de bachelor

Definitie: het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

Studiejaar	2007	2008	2009
Uitval uit opleiding	8,0%	8,5%	9,8%
Uitval variant Voltijd	7,0%	7,6%	9,4%
Uitval variant Duaal	14,3%	25,0%	50,0%
Uitval variant Deeltijd	14,3%	27,8%	11,5%

BRON: ICIJFER HO 2013/peildatum maart 2012

Tabel 3: Rendement

Definitie: het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

Studiejaar	2005	2006	2007
Rendement Opleiding	68,3%	72,9%	68,7%
Rendement variant Voltijd	68,7%	73,2%	69,3%
Rendement variant Duaal	100%	80,0%	80,0%
Rendement variant Deeltijd	50,0%	55,6%	55,6%

BRON: ICIJFER HO 2013/peildatum maart 2012

Tabel 4: Docentkwaliteit

Definitie: het aandeel docenten (OP) met een master en het aandeel docenten met een PhD in het totaal aantal docenten (OP).

CE		
Graad	MA	PhD
Percentage	59%	0%

SMM		
Graad	MA	PhD
Percentage	51%	0%

Tabel 5: Student-docentratio:

Definitie: de verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

Nadere omschrijving definitie: Het betreft hier het aantal fte's aan onderwijzend personeel, dat is toe te schrijven aan de uitvoering van onderwijsactiviteiten. Bij freelance/ingehuurde docenten gaat het eveneens om het aantal uren voor onderwijsactiviteiten dat deze docenten zijn ingeschakeld voor de betreffende opleiding.

CE	
Ratio	1:29

SMM	
Ratio	1:27,7

Tabel 6: Contacturen

Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacturen, voor ieder jaar van de opleiding

CE				
Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen	608	586	346	336

SMM				
Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen	575	632	352	328

2 Beoordeling

Het visitatiepanel beschrijft hieronder per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3.

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

Beroeps- en opleidingsprofiel

De opleiding maakt deel uit van het Instituut Commercieel Management (CoM) van Hogeschool Rotterdam. De opleiding leidt studenten op tot “brede algemeen commercieel economen met een gedegen parate kennis van het marketingproces en een sterke persoonlijke professionele profilering” (*Opleidingsprofiel CE 2012-2013*).

De opleiding kent sinds 2003 een specialisatie Sport Marketing en Management (SMM). In het *Opleidingsprofiel SMM 2012-2013* staan het opleidingsprofiel en de redenen waarom gekozen is voor deze specialisatie omschreven. Door ontwikkelingen als individualisering, toename van concurrentie en toename van het belang van sport krijgt de sportsector steeds meer te maken met commercie, zo heeft de opleiding vastgesteld. Om hierin goed te kunnen opereren is kennis van de sportmarkt en van de commercie nodig. De specialisatie CE-SMM leidt professionals op die later aan de slag gaan als marketingmanager van een sportbond, salesmanager in de sport, sponsorwerver, manager sportevents of citymarketeer.

Het panel heeft kennis genomen van de beroepsprofielen waartoe CE en de specialisatie CE-SMM opleiden. Wat betreft de specialisatie CE-SMM is het panel van mening dat de opleiding het beroepsprofiel stevig en onderscheidend heeft neergezet in haar documentatie en haar wijze van communiceren naar aspirant-studenten en naar het werkveld. CE-SMM heeft niet alleen aansluiting gezocht bij het imago van Rotterdam als sportstad maar draagt hier tevens aan bij. Het CE-profiel is minder onderscheidend en sluit aan bij het landelijk beeld. Het panel ziet mogelijkheden om een wat meer Rotterdamse inkleuring aan het CE-profiel toe te voegen. De opleiding geeft aan daarmee recent te zijn gestart, door verbinding te leggen met de ‘foodsector’, gezondheidszorg, haven & transport, internationalisering en de stad (cultuur).

Eindkwalificaties

De eindkwalificaties van de opleiding CE en CE-SMM sluiten aan bij het landelijk vastgestelde beroeps- en competentieprofiel. Dit profiel is in 2005 vastgesteld door het Landelijk Overleg Commerciële Economie (LOO-CE) en geactualiseerd in 2008. In 2012 is het competentieprofiel gewijzigd. De specialisatie CE-SMM heeft dit meest recente beroeps- en competentieprofiel in het studiejaar 2012-2013 in het curriculum uitgewerkt. De hoofdrichting Commerciële Economie past met ingang van het studiejaar 2013-2014 haar onderwijsprogramma op dit nieuwe profiel aan.

Het 'oude' profiel uit 2005 kent de volgende competenties:

DC 1: Ondernemen

DC 2: Marktonderzoek

DC 3: Bedrijfs- en omgevingsanalyse

DC4: Strategieontwikkeling

DC 5: Planning en uitvoer

DC 6: Sales

DC 7: Communiceren in een vreemde taal

DC 8: Leidinggeven.

In het 'nieuwe' profiel is de competentie marketingcommunicatie toegevoegd evenals de competenties interpersoonlijk (sociaal-communicatieve vaardigheden) en intrapersonlijk (zelfsturende competentie).

Verder is competentie 6 aangepast aan nieuwe actuele ontwikkelingen zoals transactional selling en consultative selling. Ook zijn internationale ontwikkelingen verwerkt in competentie 3 (analyseren van kansen op de internationale markt), competentie 4 (marketingbeleid ontwikkelen voor een internationaal bedrijf) en competentie 7 (Engels, culturele verschillen). Het panel heeft kennis genomen van de aanpassingen in het curriculum bij CE-SMM en de voornemens voor het CE-curriculum. Het panel constateert daarbij dat de opleiding haar competentieprofiel met eindkwalificaties op een adequate manier heeft afgestemd op de landelijke afspraken.

Dublin descriptoren en BBA standaarden

De Dublin descriptoren zijn in het competentieprofiel uitgewerkt in drie niveaus van competent gedrag. Niveau 1 behelst kennis en inzicht, niveau 2 betreft het toepassen van kennis en inzicht en niveau 3 is het onderbouwen van oordeel op basis van onderzoek, conform de omschrijving van de eerste drie Dublin descriptoren. De descriptoren communicatie en leervaardigheden zijn zichtbaar in de nieuwe beroepscompetenties interpersoonlijk en intrapersonlijk (zie ook bijlage 1 voor een uitwerking van de eindkwalificaties naar competentieniveaus).

De opleiding verleent de internationale graad van Bachelor of Business Administration (BBA). In het landelijk overleg van commerciële economie opleidingen is de relatie tussen de BBA-standaarden en de domeincompetenties uitgewerkt.

Het panel constateert dat de opleiding in haar beschrijving van de eindkwalificaties de relatie met de Dublin descriptoren heeft geborgd. Ook de relatie met de BBA standaarden heeft de opleiding overtuigend aangetoond.

Het panel constateert dat de eindkwalificaties zich daarmee op hbo-bachelorniveau bevinden en voldoen aan de internationale eisen die aan een afgestudeerde van deze opleiding worden gesteld.

Borging niveau en oriëntatie

De opleiding participeert actief in het landelijk overleg van commerciële economie opleidingen. De daar vastgestelde landelijke domeincompetenties bespreekt de opleiding met de regionale beroepenveldcommissie, de algemene beroepenveldcommissie (bvc) voor de opleiding CE en de Sportadviesraad voor de specialisatie CE-SMM. Deze laatste contacten zijn intensief. Met ingang van 2012 heeft de opleiding de contacten met het werkveld CE verder geïntensiveerd. Daarnaast voert de opleiding regelmatig regionale werkveldanalyses uit om op de hoogte te blijven van de meest actuele ontwikkelingen. Het panel heeft met vertegenwoordigers van het werkveld gesproken en daaruit afgeleid dat er sprake is van een goede wisselwerking met de werkveldvertegenwoordigers over de beroepsprofilering en het onderwijsprogramma. Dat geldt overigens in sterkere mate voor de specialisatie CE-SMM, dan voor de hoofdrichting CE. CE heeft in de Kritische Reflectie aangegeven de banden met het werkveld te willen intensiveren.

Met behulp van nationale en internationale benchmarks borgt de opleiding het niveau en de oriëntatie van haar onderwijsprogramma. Het panel heeft kennisgenomen van een van de benchmarks (*Trendence Graduate Meter 2011*). Daarin scoorde de opleiding in vergelijking met Nederlandse en Europese opleidingen goed voor wat betreft de aansluiting op het bedrijfsleven maar minder hoog voor wat betreft de internationale oriëntatie (zie verder standaard 2).

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast op basis van de documenten en de gesprekken die het gevoerd heeft dat de opleiding CE en de specialisatie CE-SMM op een adequate wijze haar beroepsprofiel en eindkwalificaties heeft geformuleerd. De opleiding sluit aan bij het landelijk vastgestelde beroepsprofiel voor CE en heeft op overtuigende wijze de relatie met de Dublin descriptor en de BBA standaarden gelegd. Daarmee voldoen de eindkwalificaties aan het hbo-bachelorniveau. Het panel stelt tevens vast dat de opleiding nauw contact onderhoudt met het werkveld over de beroepsprofielen en de eindkwalificaties. Het panel constateert dat de specialisatie CE-SMM er goed in slaagt om een eigen inkleuring aan de eindkwalificaties te geven. De hoofdrichting CE zou een wat meer eigen 'Rotterdamse' inkleuring kunnen ontwikkelen, zo vindt het panel. Dit zou kunnen gebeuren door intensivering van het contact met het beroepenveld. De opleiding geeft aan hierin stappen te zetten. Tot slot stelt het panel vast dat de opleiding CE inclusief de specialisatie CE-SMM zich wat betreft de oriëntatie van het onderwijsprogramma en de eindprofilering meet met andere nationale en internationale opleidingen.

Het panel beoordeelt op basis van deze overwegingen standaard 1 als **voldoende**.

Standaard 2   Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Inhoud van het programma

De opleiding CE en specialisatie CE-SMM kennen vier verschillende programma's die allen opleiden tot dezelfde eindkwalificaties (zie verder onder leerroutes). De eindkwalificaties zijn vertaald naar leerdoelen en toetsdoelen. Deze zijn beschreven in een competentiematrix die is opgenomen in de *Opleidingsprofielen CE en CE-SMM 2012-2013* en het *Toetsplan CE en Toetsplan CE-SMM 2013-2014*. De studenten verwerven de competenties op een steeds hoger niveau door toename van de complexiteit van taken en de professionele situatie en de mate van zelfstandigheid.

Kennis, inzicht en vaardigheden zijn ondergebracht in thematische leerlijnen en projecten. Thematische leerlijnen bieden studenten de mogelijkheid kennis en inzicht te verwerven en zich vaardigheden eigen te maken. De thematische leerlijnen bestaan uit marketing/sales, marktonderzoek, bedrijfseconomie, management en communicatie/Engels. Bij CE-SMM is er een leerlijn recht. Bij CE is deze leerlijn in de andere thematische leerlijnen geïntegreerd. De projecten zijn gericht op integratie van kennis en vaardigheden bij het oplossen van praktijkproblemen. Ook het vervaardigen van beroepsproducten vindt hierin plaats. De opleiding betreft het werkveld bij de inhoud van het onderwijsprogramma. Het werkveld is daar tevreden over, zo stelt het panel vast op basis van het gesprek dat het met vertegenwoordigers heeft gevoerd. Wel vindt het werkveld dat zij meer betrokken kunnen worden bij de inhoud van het programma, door bijvoorbeeld meer medewerkers over hun beroep en hun werkveld tijdens de lessen te laten vertellen. Dit laatste punt wordt gedeeld door de deeltijdstudenten. Ook zij zouden graag meer gastsprekers vanuit het werkveld op de opleiding zien optreden.

Onderzoeksvaardigheden worden getraind gedurende alle studiejaar. In jaar 1 trainen studenten zich in onderzoeksvaardigheden met gestructureerde opdrachten. In jaar 2 voeren de studenten in opdracht van een externe opdrachtgever halfgestructureerd onderzoek uit. In jaar 3 en 4 passen studenten onderzoeksvaardigheden toe in een ongestructureerde opdracht in groepsverband. In het vierde jaar studeren zij af op een individueel onderzoek, aan de hand van de in leerjaar 3 aangeleerde methode van het zogenaamde Tien Stappen Plan (TSP) (*Afstudeerhandleiding CE en CE-SMM, 2012-2013*).

Het is het panel opgevallen dat door het accent te leggen op onderzoek, de strategische onderwerpen ondergeschikt dreigen te geraken. Besluitvorming door het afwegen van strategische alternatieven en implementatie ervan, samen met financiële doorrekeningen in de vorm van scenario's worden node gemist. Het panel wijst de opleiding er op niet te ver door te gaan in het stellen van eisen van onderzoeksvaardigheden en daarmee de strategische en implementatie component ondergeschikt te maken.

De internationale oriëntatie van de opleiding is herkenbaar in de mogelijkheid die studenten hebben om een stage dan wel een afstudeeropdracht in het buitenland te vervullen.

Circa 10 procent van de studenten maakt daar gebruik van. Verder zijn er vakken als crosscultural management en strategische analyse (leerjaar 3) waarbij met Engelstalige Harvard modules wordt gewerkt. Studenten kunnen twee keer per jaar participeren in Busidays, een uitwisselingsprogramma met een wedstrijdelement. Ook kunnen zij deelnemen aan de NIBS World Wide Competition (jaar 4). Het specialisatieprogramma CE-SMM tot slot biedt bijvoorbeeld studenten in de tweede helft van het derde jaar een internationaal georiënteerde periode aan waarin vakken als management, marketing en recht met internationale elementen worden ingevuld. In 2013 heeft het CoM een visiedocument uitgebracht over internationalisering (*The bright Side of Globalization, Beleidsnotitie Internationaliseren voor het Instituut voor Commercieel Management, Periode 2013-17, januari 2013*). Hierin heeft het instituut een aantal doelstellingen geformuleerd over internationalisering op studentniveau en docentniveau. De opleidingen zullen deze visie en doelstellingen voor hun onderwijsprogramma moeten uitwerken. Het panel juicht deze aanzet vanuit het instituut toe en beveelt CE en CE-SMM aan deze doelstellingen op niet al te lange termijn te concretiseren.

In 2012 heeft de specialisatie CE-SMM haar curriculum vernieuwd op basis van het in 2012 door het LOO-CE geactualiseerde competentieprofiel en de wens om het onderwijs attractiever te maken en het programma te optimaliseren. Daartoe heeft de opleiding een zogenaamde blauwdruk opgesteld (*Blauwdruk voor het vernieuwde curriculum 2012, geactualiseerd in 2013*), waarin het masterplan van het vernieuwde curriculum is opgenomen. Met ingang van 2013-2014 vernieuwt de opleiding het curriculum van de hoofdrichting CE op basis van de nieuwe eindkwalificaties en de ervaringen bij CE-SMM.

Het panel heeft kennisgenomen van de inhoud van het programma aan de hand van de documenten en de gesprekken met studenten, docenten en het opleidingsmanagement. Het panel stelt vast dat de inhoud van het programma afgestemd is op de eindkwalificaties van de opleiding. De opleiding weet tijdig te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen zoals de groeiende noodzaak om zich met online marketing bezig te houden en investeert in de daarbij passende modules en de deskundigheid van docenten. Daarnaast stelt het panel vast dat CE en CE-SMM de onderzoeksvaardigheden stevig in het programma hebben geïntegreerd. Het panel heeft veel waardering voor de gestructureerde inhoud van het programma, maar ziet daarin tevens een risico. Studenten kunnen hierdoor gedwongen worden om binnen een (te) vast stramien te werken, waarbij er minder ruimte overblijft voor creativiteit en eigen inbreng. In de afstudeerwerken die het panel heeft bestudeerd (zie ook standaard 3) is dat zichtbaar.

Kennis en kunde

De opleiding hanteert een Body of Knowledge and Skills (BoKS) die landelijk is vastgelegd en gekoppeld is aan de domeincompetenties. Het panel heeft de vakliteratuur van zowel CE als van de specialisatie CE-SMM bestudeerd en vastgesteld dat deze passend is voor de opleiding, maar wel wat eigentijdser kan worden samengesteld.

Vormgeving van het programma

Didactisch concept en werkvormen

In de *Kritische Reflectie* schrijft de opleiding dat het didactisch concept van de opleiding aansluit op het Rotterdams Onderwijsmodel (ROM). Het ROM kenmerkt zich door een vaste verdeling van praktijkgestuurd, kennisgestuurd, en studentgestuurd onderwijs. Daarnaast sluit de opleiding qua vormgeving aan bij de hoge school richtlijnen zoals vastgelegd in 'Werken aan attractief onderwijs', het programma 'Studiesucces' en het minorenbeleid.

Het onderwijsconcept kent vier algemene uitgangspunten (*Kritische Reflectie*):

1. De student leert vanaf jaar 1 tot en met jaar 4 in projecten, simulatiegames en stage zich de beroepspraktijk eigen maken. Studenten werken aan onderzoek en aan het ontwikkelen van beroepsproducten. Een voorbeeld daarvan is het project Junior onderneming in jaar 2 voor de opleiding CE.
2. De student leert in de kennisgestuurde leerlijn oplossingsstrategieën ontwikkelen aan de hand van een vast oplossingsmodel (oriëntatie-ontwikkeling-implementatie-evaluatie).
3. De student krijgt steeds meer ruimte voor bij zijn ontwikkeling passende keuzes, onder meer met ondersteuning van studieloopbaancoaching, en in contact met medestudenten, docenten, collega's en praktijkbegeleiders (studentgestuurde leerlijn).
4. De opleiding maakt het onderwijs attractief en uitdagend door te werken met praktijkopdrachten en door studenten verantwoordelijk te maken voor het vinden van een oplossing. De opleiding hanteert een mix aan werkvormen zoals hoor-, werk- en vaardigheidscolleges. Talentvolle en goed presterende studenten kunnen deelnemen aan een honoursprogramma.

Studenten geven in de periodemeters (tussentijdse tevredenheidsmetingen over het programma van CE en CE-SMM) aan minder tevreden te zijn over de attractiviteit van de hoor- en werkcolleges. De opleiding CE en de specialisatie CE-SMM besteden bij de vernieuwing van het curriculum meer aandacht aan nieuwere en betere werkvormen. Het panel leidt dit af uit onder meer de *Blauwdruk* voor de specialisatie CE-SMM en het *Advies didactisch concept* voor de opleiding CE. Deze wordt geïmplementeerd in het vernieuwde curriculum 2013-2014. Het panel constateert dat de opleiding zich inspant om de vormgeving van het programma zo attractief mogelijk te maken. De studenten die het panel gesproken heeft, hebben geen negatieve punten over de werkvormen geuit.

Een ander aandachtspunt is de ontevredenheid van studenten over het meeliftgedrag van andere studenten bij projectonderwijs. Dit onderwerp was tevens een aandachtspunt bij de vorige visitatie (*Visitatierapport 2007*). In eerste instantie heeft de opleiding daarop een aantal maatregelen getroffen, zoals het terugdringen van de grootte van de projectgroepen van vijftien naar zes. Dit bleek echter te weinig effect te hebben, zo bleek uit de metingen van de studenttevredenheid. De opleiding is hierop ingesprongen door in het studiejaar 2011-2012 de projectgroepen te verkleinen van zes naar vier studenten om zo meeliftgedrag te beperken en door een andere beoordelingssystematiek in te voeren, met meer nadruk voor individuele prestaties.

Uit de gesprekken met studenten blijkt het gevaar voor meeliftgedrag met name in de eerste twee leerjaren nog wel aanwezig te zijn. In de jaren daarna is dat minder, omdat meelifters dan actief aangesproken kunnen worden en eventueel bij persistent gedrag uit de projectgroepen kunnen worden gezet. Ook besteedt de opleiding nu meer aandacht aan individuele beoordelingen van studenten, waardoor de 'bonus' voor meelifters minder groot is. Bij de deeltijdleerroute speelt het probleem minder omdat studenten zelf hun projectgroepen samen stellen. Het panel constateert dat de opleiding aandacht heeft voor meelifters, daarop maatregelen neemt en alert blijft voor nieuwe maatregelen om meeliftgedrag te beperken.

Opbouw van het programma

Het onderwijsprogramma van de opleiding CE en specialisatie CE-SMM is uitgewerkt in drie stadia over vier jaar. In het *Opleidingsprofiel CE 2012-2013* en *Opleidingsprofiel CE-SMM 2012-2013* staan deze stadia verder uitgewerkt.

1. Hoofdphasebekwaam, waarbij studenten in staat zijn kennis, inzicht en vaardigheden te kunnen toepassen op het eerste niveau van competent gedrag. De kennis en vaardigheden van algemene aard en de meest gangbare theorieën zijn uitgewerkt in cursussen en projecten binnen de leerlijnen. Aan het einde van het eerste jaar (propedeuse) dient de student in staat te zijn om de hoofdphase te starten. Hij beschikt dan over basiskennis en vaardigheden en is in staat om eenvoudige praktijkopdrachten uit te voeren.
2. Stagebekwaam: aan het einde van jaar 2 dient de student over voldoende kennis en competenties te beschikken om onder begeleiding beroepstaken uit te voeren in een eenvoudige beroepscontext en in staat te zijn om zijn handelen te verantwoorden. Hij dient te beschikken over voldoende beroepskennis en vaardigheden uit de BoKS op het eindniveau van jaar 2.
3. Beginnend beroep; dit stadium komt aan bod in leerjaar en 4 met een stage en het uitvoeren van een afstudeeropdracht. In leerjaar 3 en 4 volgen de studenten ook een minor van 30 ec's.. Daarnaast biedt de opleiding de mogelijkheid om een minor+ te volgen, een programma rond een actueel complex vraagstuk van een externe opdrachtgever met een multidisciplinaire aanpak. Een minor+ wordt binnen een kenniscentrum uitgevoerd.

De opbouw in EC over de vier leerjaren ziet er voor CE studenten als volgt uit:

	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4
kennisgestuurd	32	33	23	4
praktijkgestuurd	18	18	34	23
studentgestuurd	10	9	3	33

Tot de studentgestuurde leerlijn behoren niet alleen de studiebegeleiding, maar ook het volgen van de minoren.

Leerroutes

De opleiding CE en SMM kent verschillende varianten:

- Een voltijdsprogramma CE en specialisatie CE-SMM voor studenten uit havo en mbo.
- Een versneld programma voor CE- en CE-SMM studenten van het vwo, en een specialisatie voor studenten van MBO-CIOS (geldt voor de specialisatie CE-SMM).
- Een duaal programma (vanaf jaar 3).
- Een deeltijdprogramma voor CE-studenten.

Hierboven is in hoofdlijnen het onderwijsprogramma voor de voltijds CE-studenten beschreven; de programma's voor studenten die een versnelde route volgen, de studenten in deeltijd, de duale studenten en de CE-SMM specialisatie wijken wat af.

Studenten met een vwo-vooropleiding volgen de versnelde leerroute waarbij het aanbod in vakken is aangepast. Er staan minder vakken geprogrammeerd, met name in de kennisleerlijn.

Deeltijdstudenten hebben een programma dat anders is opgebouwd. Een voorbeeld daarvan is het thema marketing. Studenten volgen na een inleiding marketing direct een aantal verdiepingscursussen om aansluitend verschillende toepassingsgebieden van marketing te bestuderen. Voltijdstudenten maken eerst kennis met de verschillende toepassingsgebieden van marketing, volgen daarna een stage en zijn dan pas klaar voor de verdieping van het vak.

Duale studenten hebben vanaf leerjaar 3 een afwijkend programma, op basis van een duaal leerplan, dat goedgekeurd dient te worden door de duale coördinator.

CE-SMM studenten tot slot krijgen theoretische concepten en modellen aangeboden in 'trainingen' (cursussen), die zij toepassen bij het oplossen van praktijkproblemen in 'wedstrijden' (projecten, stage, afstudeeronderzoek). Praktijkproblemen zijn geselecteerd in overleg met de Sport Advies Raad, waarbij vertegenwoordigers uit het beroepenveld direct betrokken zijn bij de uitvoering en de feedback op de ontwikkelde beroepsproducten. De opbouw in EC over de drie leerlijnen bij deze specialisatie wijkt dan ook iets af van de hoofdvariant CE.

	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4
kennisgestuurd	30	32	22	4
praktijkgestuurd	21	19	33	23
studentgestuurd	9	9	5	33

Studenten kunnen tot slot vanaf jaar 3 een *honoursprogramma* volgen, dat bestaat uit een minor+, een verzwaarde opdracht bij een bestaand studieonderdeel, extra eisen aan het afstudeeronderzoek en het functioneren in een leerwerkgemeenschap onder begeleiding van docenten. In jaar 1 en 2 volgen studenten als voorbereiding hierop een aantal excellente onderdelen in de vorm van projecten en een excellente keuzecursus (*Kritische Reflectie*). Het panel heeft een student gesproken die dit programma heeft doorlopen en daaruit kunnen afleiden dat het honoursprogramma een goede vorm is om talentvolle studenten extra uitdaging te bieden.

Wel tekent het panel aan dat het honoursprogramma zich verder dient te ontwikkelen met onderwerpen die een verdieping/verbreding betekenen ten opzichte van het normale curriculum en dat daarbij voor een echte uitdaging verschillende werkvormen en toetsmethoden aan te bevelen zijn.

Instroom en vrijstellingen

Toegelaten tot de opleiding worden havisten en vwo'ers met een E&M-profiel. Havisten en vwo'ers zonder E&M-profiel worden toegelaten mits zij eindexamen hebben gedaan in Economie of M&O.

Ook mbo-niveau 4 studenten worden toegelaten. Mbo-CIOS studenten kunnen mogelijk een verkort programma van 3,5 jaar volgen als zij kiezen voor CE-SMM. Zij krijgen vrijstelling van een aantal praktijkgeoriënteerde vakken en kunnen een intensief propedeuseprogramma volgen (*Opleidingsprofiel CE-SMM 2012-2013*).

Begeleiding van studenten

In de *Kritische Reflectie* en het *Opleidingsprofiel Bachelor CE en CE-SMM 2012-2012* heeft de opleiding de studieloopbaanbegeleiding beschreven. De begeleiding van studenten richt zich op de persoonlijke ontwikkeling van studenten door aan te sluiten bij hun beginsituatie, tegemoet te komen aan uiteenlopende leervragen en hen in individuele begeleidingsgesprekken te coachen op ontwikkelpunten. Daarin volgt de opleiding CE- en CE-SMM het programma "*Succes voor iedereen*" van Hogeschool Rotterdam.

Aan het begin van de studie krijgt iedere student een startgesprek en een intakegesprek, waarin motivatie en studiehistorie aan bod komen. Daarin komen ook eventuele deficiënties aan de orde. Studenten kunnen eventuele achterstanden wegwerken via de Autumnschool (jaar 1) of de Summerschool (ieder studiejaar). Ook kunnen studenten beroep doen op peercoaching; ondersteuning door speciaal daarvoor getrainde studenten. Studenten met een beperking kunnen een beroep doen op het decanaat.

De studieloopbaancoaching vindt verder plaats in groepsbijeenkomsten en individuele gesprekken. Ieder kwartaal houden studieloopbaancoaches individuele gesprekken met studenten over studievoortgang en competentieontwikkeling.

Tijdens de stages begeleiden docenten de voltijdstudenten. Voor het afstudeertraject wijst de opleiding de student een afstudeerbegeleider toe. Langstudeerders krijgen specifieke begeleiding van een loopbaancoach.

Studenten geven bij de stage-evaluaties aan minder tevreden te zijn over de contacten met hun stagebegeleider. Ook blijkt uit de evaluaties dat studenten wisselend tevreden zijn over de studieloopbaancoaching. Ze vinden het lastig om de relatie tussen studieloopbaancoaching met de rest van het programma moeilijk te leggen. In 2012-2013 heeft de opleiding verbeteringen getroffen in de stagebegeleiding van studenten, door de rol van praktijkbegeleider en opleidingsbegeleider te verhelderen, het aantal contactmomenten te vergroten en meer aandacht te besteden aan de ontwikkeling van het beroepsproduct tijdens de stage. Het panel heeft de studenten tijdens de visitatiedagen gevraagd naar hun mening over de stagebegeleiding. Studenten gaven aan tevreden te zijn over de wijze waarop de opleiding hen daarbij heeft ondersteund.

Het panel heeft kennisgenomen van de studiebegeleiding in de documenten en tijdens de gesprekken met studenten. Het panel concludeert dat de opleiding voor wat betreft de studiebegeleiding niet altijd heeft kunnen aansluiten bij de verwachtingen van studenten. Dat blijkt onder meer uit de klassevertegenwoordigersverslagen en de periodometers die het panel heeft gelezen. Het panel constateert ook dat de opleiding zich op alle manieren inspant om de studiebegeleiding zo te organiseren dat het tegemoet komt aan de wensen en behoeften aan studenten. Daarnaast constateert het panel dat de opleiding een adequaat systeem van studiebegeleiding heeft ingericht om met name in de eerste twee jaar deficiënties bij studenten weg te nemen door hen peercoaching en extra scholing te bieden.

Kwaliteit van het personeel

Het personeelsbeleid van de opleiding CE en specialisatie CE-SMM is gestoeld op het hogeschoolbeleid (*Hogeschool Rotterdams Werkgeverschap, 2010*) en het beleid van CoM (*Strategisch Beleidsplan 2013-2016 Instituut voor Commercieel Management*). Daarin staan de volgende doelstellingen vermeld:

- Alle docenten hebben actuele kennis van het vakgebied en de beroepspraktijk.
- Alle docenten met een vaste aanstelling moeten beschikken over onderwijskundige kwalificaties.
- Het personeel moet zich kunnen ontwikkelen onder meer via scholing.
- Minimaal 70 procent van de docenten heeft een masterdiploma in 2016.

In het aanstellingsbeleid is vastgelegd dat de opleiding alleen docenten met een mastertitel aanneemt. Docenten die al in dienst zijn worden gefaciliteerd om een masterdiploma te behalen. In 2013 beschikken 48 van de 73 docenten over een masterdiploma. Acht docenten volgen een masteropleiding en nog eens twee docenten zijn met een promotietraject bezig. Het panel constateert dat de doelstelling van 70 procent op masterniveau geschoolde docenten in 2016 een realistisch te behalen doelstelling is.

Docenten in vaste dienst moeten over een didactische aantekening beschikken. Nieuwe docenten volgen een cursus didactiek en krijgen een coach toegewezen. Zittende docenten kunnen gebruik maken van het scholingsaanbod van de hogeschool.

Docenten besteden 10 procent van hun uren aan deskundigheidsbevordering. Prioriteit lag daarbij bij het vergroten van onderzoeksvaardigheden, toetsing en het afnemen van assessments.

Wat betreft de relatie met de praktijk zijn de meeste docenten actief in het werkveld via nevenactiviteiten, externe projecten en/of accountmanagerschap. Ook volgen docenten docentstages om hun praktijkkennis op peil te houden. Het panel heeft kennis gemaakt met een enthousiast docententeam, betrokken bij de opleiding en de studenten die aan de opleiding verbonden zijn. Het docententeam is zichtbaar trots op het 'Rotterdamse' karakter van de opleiding, hetgeen naar eigen zeggen vooral zichtbaar is in zowel de praktijkgerichte oriëntatie van het onderwijsprogramma, de banden met het lokale sportorganisaties en bedrijfsleven als in de aansluiting met de studenten die voornamelijk uit deze regio afkomstig zijn. Het verdient aanbeveling dit Rotterdamse karakter nog meer in de lessen uit te drukken, evenals het door het door de school ontwikkelden ROM-model, dat met name onder de studenten maar weinig bekendheid geniet.

Studenten geven in de NSE aan docenten vooral te waarderen op hun vakinhoudelijke kennis en hun praktijkervaring. De didactische vaardigheden worden genuanceerd gewaardeerd. Dat blijkt ook uit het gesprek dat het panel met de studenten heeft gevoerd. Studenten waren positief over de oudere docenten, maar hadden wat kanttekeningen bij de didactische vaardigheden van docenten die relatief recent waren aangesteld. Hoewel de opleiding meer aandacht besteedt aan de didactische vaardigheden van haar docenten, is dit voor studenten op sommige punten (nog) niet merkbaar. In het nieuwe curriculum is een *Advies Didactisch Concept* geschreven, dat docenten meer handvatten moet geven in hun lestaken. Ook zijn er meer middelen opgenomen voor aanvullende scholing in didactiek. Er is een coach aangesteld die docenten ondersteunt in het verbeteren van hun onderwijsvaardigheden. Het panel is van mening dat de opleiding voldoende aandacht besteedt aan de didactische kwaliteit van haar docententeam en adviseert de opleiding op dit punt de aandacht te focussen op de opmerkingen van studenten. Daarnaast adviseert het panel docenten om zich te blijven oriënteren op actuele (inter)nationale ontwikkelingen door onder meer het bezoeken van symposia en congressen.

Kwaliteit van de opleidingsspecifieke voorzieningen

Het CoM waar de opleiding deel van uit maakt, is gevestigd op de Kralingse Zoom. Daar deelt het CoM faciliteiten met het Instituut voor Financieel Management en de Rotterdam Business School. De opleiding beschikt over theorielokalen en projectlokalen, overlegruimtes, verschillende ruimtes met computers en een studielandschap. Daarnaast is er een mediatheek gevestigd in het gebouw. Studenten en medewerkers kunnen ook boeken lenen van de bibliotheek van de ernaast gelegen Erasmus Universiteit. Het gebouw heeft een auditorium van 450 zitplaatsen. CE-SMM maakt gebruik van de sportfaciliteiten van de Erasmus Universiteit.

Studenten kunnen gebruik maken van intranet Hint voor praktische informatie. Op de elektronische leeromgeving N@tschool en het studentvolgsysteem Osiris staan onderwijsinhoudelijke zaken vermeld. Ook kunnen studenten en docenten inloggen vanuit huis inloggen op het netwerk van de hogeschool.

Studenten geven op de NSE en in gesprekken aan dat het aantal werkplekken op een aantal momenten van de dag ontoereikend is. Er is een herontwerpplan voor de locatie Kralingse Zoom in ontwikkeling die tot verbetering van de voorzieningen in 2017 moet leiden (Couleur Locale). Ook klagen studenten over de vele roosterwijzigingen. Sinds 2011 is het aantal roosterwijzigingen teruggebracht tot de helft in 2013.

Het panel heeft een rondleiding door het gebouw gekregen en met studenten en docenten over de voorzieningen gesproken. Zowel studenten als docenten geven aan dat modernisering van de voorzieningen hoog op de verlanglijst van verbeteringen staat. Zowel studenten als docenten ondervinden last van de klimatologische omstandigheden in het gebouw, de minder goed geutiliteerde ICT-voorzieningen en het gebrek aan werkplekken. Het panel kan deze kritiekpunten onderschrijven en vindt het belangrijk dat het herstructureringsplan Couleur Locale op korte termijn daadwerkelijk uitgevoerd wordt.

Borging kwaliteit onderwijsvoorzieningen

De kwaliteitsborging van het CoM en sluit aan op de kwaliteitszorg van de Hogeschool Rotterdam en het Rotterdams Procesmodel.

De opleiding kent een curriculum, waarin een onderwijscommissie het onderwijsconcept uitwerkt in samenhangende leerlijnen, daarbij leerdoelen formuleert, toetsvorm bepaalt en het vereiste eindniveau beschrijft. Docenten werken dit uit in een gestandaardiseerd cursusformat en een toetsmatrijs. De uitkomsten hiervan worden besproken in de opleidingscommissie. De opleiding heeft een kwaliteitscoördinator die alle kwaliteitsprocedures monitort en evalueert op output en zorgt voor archivering.

De opleiding informeert het werkveld minimaal twee keer per jaar via de beroepenveldcommissie om daarmee invulling te geven aan de borging van het niveau en de kwaliteit van de opleiding. De opleiding betreft verder ook alumni via sociale media en via een tweejaarlijks onderzoek. De actualiteit van het onderwijsprogramma borgt de opleiding aan de hand van externe onderzoeken zoals de jaarlijkse economische verkenning van de stad Rotterdam. In opdracht van de opleiding verricht het Bureau Externe Betrekkingen van het CoM externe analyses in de regio en evalueert het bureau de tevredenheid van opdrachtgevers over de projecten, stages en afstudeeronderzoeken.

De samenhang van de onderwijsleeromgeving borgt de opleiding door gebruik te maken van een aantal kwaliteitszorgmaatregelen. In de *Kritische Reflectie* noemt de opleiding onder meer het realiseren van verbeteringen op grond van evaluaties en raadplegingen van studenten, medewerkers en het beroepenveld. Concreet gaat het om periodometers, de NSE, hbo-monitor en de hierboven genoemde onderzoeken. De evaluaties en actuele ontwikkelingen leiden tot tussentijdse aanpassingen van de programma-inhoud. Voorbeelden daarvan zijn het aanpassen van de studieloopbaanbegeleiding en de nadruk die de opleiding in de laatste jaren heeft gelegd op het introduceren van attractievere werkvormen in het onderwijsprogramma.

Uitkomsten van periodometers zijn onderwerp van gesprek tussen docenten en de onderwijsmanager. Uitkomsten van de evaluaties hebben tot bijstelling in het curriculum geleid, bijvoorbeeld aanpassingen in de cursuslijn bedrijfseconomie, waar andere werkvormen zijn ingevoerd.

Ook is op basis van evaluaties binnen de curriculumcommissie CE in januari 2013 besloten om de vakken sales, marketingcommunicatie en nieuwe media te verbeteren. Bij de specialisatie CE-SMM vindt per periode een evaluatie plaats van nieuwe ontwikkelingen. Daarbij is bijvoorbeeld geconcludeerd dat het niveau aan cursussen bij marketing aan complexiteit kon winnen, terwijl juist het vak Sportfinance op niveau is.

Tot slot is in het alumni-onderzoek geconstateerd dat de analytische en kritische houding van studenten verbetering behoeft. Daarop heeft de vakgroep Marktonderzoek de hoofddocent en het lectoraat gevraagd om gezamenlijk de onderzoeksleerlijn te evalueren en bij te stellen. Het opleidingsmanagement heeft verder het voornemen om de relatie met de kenniscentra van de hogeschool te versterken en daarmee het lectoraat een steviger positie te geven in het onderwijsprogramma. Het panel juicht dit toe, mits, zoals al eerder gesteld, de nadruk op de onderzoeksvaardigheden niet te sterk wordt en ten koste gaat van vakinhoudelijke kennis over strategie en implementatie.

Het panel heeft kennisgenomen van de verschillende evaluaties en de invloed daarvan op het onderwijsprogramma, de inzet van docenten, de voorzieningen en het toetsbeleid. Daaruit constateert het panel dat de opleiding open staat voor input van studenten en andere stakeholders en ook bereid is om de input in verbeteracties om te zetten. Het panel stelt dan ook vast dat de PDCA-cyclus in de kwaliteitszorg is geïmplementeerd. Wel plaatst het panel kanttekeningen bij de hoeveelheid borging die er nu is georganiseerd. Het panel vraagt zich af of de controlecyclus niet effectiever kunnen worden ingericht, door dubbele controles te elimineren. In een reactie daarop stelt de opleiding dat bij de borging van de kwaliteit van toetsing er sprake lijkt te zijn van overlap, maar daarvan in de praktijk niet geheel sprake blijkt te zijn. De opleiding geeft aan dat de toetscommissie voornamelijk steekproefsgewijs achteraf beoordeelt. De daarvoor aangewezen docenten van de opleiding CE/SMM beoordelen alle toetsen vooraf. Deze controle door docenten door aangewezen docenten impliceert een eventuele directe aanpassing van de toets. De toetscommissie betreft bij haar beoordeling overigens ook de analyse van de toetsresultaten, aldus de opleiding.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat CE en CE-SMM in staat zijn om een samenhangende onderwijsleeromgeving te bieden, die het studenten mogelijk maakt om de eindkwalificaties te behalen.

Het panel constateert dat de *inhoud* van het programma vakinhoudelijk aansluit bij de beoogde eindkwalificaties. De onderzoeksvaardigheden zijn stevig in het programma geïntegreerd. Ook de internationalisering krijgt aandacht in het programma. Uit documentatie blijkt dat de opleiding het voornemen heeft om internationalisering verder te verankeren in het onderwijsprogramma. De concrete implementatie behoeft nog uitwerking, zo constateert het panel. De opleiding let op de ontwikkelingen in het beroepenveld en het LOO-CE en past het programma daar adequaat op aan. Een voorbeeld daarvan is de introductie van de nieuwe competentie 'marketingcommunicatie'. Het panel heeft veel waardering voor de gestructureerde inhoud van het programma, zowel bij CE als bij de specialisatie CE-SMM, maar ziet daarin tevens het risico dat daarmee de ruimte voor creativiteit en eigen inbreng van studenten beperkt wordt. Ook vindt het panel dat er meer gebruik gemaakt kunnen worden van gastsprekers uit het werkveld als versterking van de praktijkgerichte oriëntatie van de opleiding.

Het panel stelt verder vast dat de *vormgeving* van het programma solide is ingevuld en het studenten mogelijk maakt om de eindkwalificaties te behalen. Het didactisch concept dat aansluit op het ROM draagt daar aan bij. De opleiding weet een goede mix van praktijk en theorie tot stand te brengen in het voltijdsprogramma door studenten aan projecten en praktijkopdrachten te laten werken in combinatie met het vergroten van kennis en vaardigheden. Dit geldt zowel voor de CE-opleiding als voor de specialisatie CE-SMM. De *instroom, studiebegeleiding en de overige opleidingsvoorzieningen* zijn adequaat georganiseerd, zo stelt het panel vast. Daarbij heeft het panel veel waardering waarop de opleiding studenten met deficiënties in vakken weet op te vangen. Wel deelt het panel de mening van studenten en docenten over de wat gedateerde huisvesting waarin de opleiding zich bevindt. Het panel heeft met plezier kennisgenomen van de herstructureringsplannen en hoopt dat deze tot een vlotte uitvoering kunnen komen.

De *kwaliteit* van het personeel is op orde. De opleiding biedt voldoende mogelijkheden voor scholing, zowel vakinhoudelijk als didactisch. Het panel constateert dat de opleiding werk maakt van het vergroten van de didactische vaardigheden van docenten door scholing en coaching.

Tot slot constateert het panel dat de opleiding de *borging van de onderwijskwaliteit* adequaat heeft georganiseerd. Het panel heeft in de documenten en de gesprekken kunnen vaststellen dat de PDCA-cyclus in de opleiding goed tot zijn recht komt.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde resultaten

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Systeem van toetsing

Het systeem van toetsing is beschreven in het *Toetsplan CE en CE-SMM 2012-2013*. Het systeem van toetsing sluit aan op de hogeschool nota '*Toetsen op z'n Rotterdams*' met daarin het beschreven *Rotterdams Toetsmodel van Hogeschool Rotterdam (2012)* en het *CoM Toetsbeleid 2011-2013*.

De opleiding CE-SMM maakt gebruik van een verscheidenheid aan toetsvormen. De toetsing is gericht op kennis, vaardigheden, integrale toetsing van competenties en het bevorderen van zelfsturing.

In jaar 1 en 2 wordt kennis voornamelijk getoetst door een combinatie van open en gesloten vragen en opgaven. Casustoetsen gericht op analyse en (complexe) toepassing worden voornamelijk gegeven in de daaropvolgende studie jaren. Vaardigheidstoetsen kunnen de vorm hebben van een schriftelijke toets en mondelinge vormen van toetsing (bijvoorbeeld presenteren en een rollenspel).

Het succesvol afronden van een project toetst de opleiding aan de hand van een ontwikkeld (beroeps) product en/of een presentatie. Beroepsproducten zijn bijvoorbeeld een marketingplan, een ondernemingsplan, een adviesrapport of de organisatie van een evenement. Het merendeel van de toetsen is summatief. Formatieve toetsing vindt plaats in de vorm van feedback op tussenproducten. Meestal krijgen studenten voorafgaand aan een toets proeftoetsen om te oefenen.

Voor de beoordeling van toetsen maakt de opleiding sinds 2012-2013 gebruik van zogenaamde rubrics. In de Kritische Reflectie geeft de opleiding aan dat de rubrics de criteria voor de beoordelingen inzichtelijk maken en intersubjectiviteit van de beoordelingen bevorderen.

In de *OER 2012-2013* staan het systeem van toetsing en de verschillende actoren beschreven zoals de examencommissie, de toetscommissie, de cursushouders en de docenten.

De *examencommissie* heeft criteria vastgesteld op basis waarvan examinatoren voor alle cursusjaren zijn aangewezen en stelt ook examinatoren aan. Daarnaast controleert de examencommissie steekproefgewijs de eindwerkstukken op kwaliteit en volledigheid. De *toetscommissie* voert controle uit op de kwaliteit van de toetsen, zowel vooraf als achteraf. Hiervoor zijn voor de verschillende toetsvormen feedbackformulieren ontwikkeld. De *cursushouder* stelt een toetsmatrijs op, waarin de leerdoelen van de te toetsen competentie zijn beschreven. Hij is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het ontwerp van de toetsen.

Docenten ontwerpen op basis van de toetsmatrijzen de toetsen in collegiaal overleg.

In de studiegids, cursusbeschrijvingen en in de studiehandleidingen kunnen studenten voorafgaande aan de cursus lezen welke doelen getoetst worden, op welke wijze en op welk niveau. Vanaf 2012-2013 beoordelen een onafhankelijke externe deskundige en de toetscommissie de toetsen op betrouwbaarheid en validiteit. Aan het einde van elke periode vindt een cursusevaluatie plaats waarin ook de toetsing wordt beoordeeld. Alle toetsen zijn in het studiejaar 2012-2013 extern geëvalueerd en op basis van daarvan aangepast. Een aantal toetsen bleken verbetering te behoeven op toetsdoelen, weging en cesuur. Andere toetsen werden in orde bevonden. In 2013-2014 worden de assessments gevalideerd.

Studenten zijn redelijk tevreden over het systeem van toetsing. Wel plaatsen ze kanttekeningen bij de criteria waarop zij beoordeeld worden. Die bleken voor hen niet altijd even duidelijk. De opleiding heeft criteria met de introductie van de rubrics verder geëxpliciteerd. Studenten hebben in het gesprek met het panel aangegeven dat de rubrics hen meer duidelijkheid verschaffen over wat de opleiding van hen verwacht. Ook beperkt de opleiding het meeliftgedrag van studenten door expliciet de individuele bijdrage te beoordelen.

Het panel heeft kennis genomen van het systeem van toetsing en beoordeling aan de hand van rubrics. Het panel is van mening dat het toetsbeleid gedegen is vorm gegeven. Het panel heeft wel vraagtekens bij de gedetailleerdheid van de rubrics. Het panel vindt het huidige systeem nogal complex en lastig te traceren. Het panel vraagt zich dan ook af of vereenvoudiging van de rubrics de transparantie en mogelijk daarmee ook de kwaliteit van de beoordeling uiteindelijk niet ten goede zou komen.

Realisatie van de beoogde eindkwalificaties

Toetsen eindkwalificaties

Op basis van het nieuwe competentieprofiel toetst de opleiding competenties 2 (marktonderzoek), 3 (analyse), 4 (strategie) en 5 (planning) af op niveau 3 ; competenties 1 (ondernemen),6 (sales),8 (marketingcommunicatie) en 9 (leidinggeven) op niveau 2 en competentie 7(communiseren in een vreemde taal), 10 (interpersoonlijk) en 11 (intrapersoonlijk) op niveau 1.

Studenten worden individueel beoordeeld. Een interne en een externe beoordelaar beoordelen het eindwerkstuk. De interne beoordelaar heeft zich niet beziggehouden met de begeleiding van het te beoordelen werkstuk.

Studenten leggen bij het afstuderen een proeve van bekwaamheid af door middel van een scriptie (beroepsproduct) en een mondeling examen.

De opleiding toetst in de proeve van bekwaamheid de competenties 2, 3, 4, 5 en competentie nieuwe stijl 9 (leidinggeven). De 'nieuwe' competenties 10 en 11 worden ook bij het afstuderen getoetst. De overige competenties worden afhankelijk van de aard van de beoordelingssystematiek individueel afgetoetst in het afstuderen.

Afstudeertraject

De opleiding heeft de afgelopen drie jaar stevig geïnvesteerd in de kwaliteit van het afstudeertraject en heeft daarvoor een nauw omschreven proces vastgesteld aan de hand van de Tienstappenplanmethode van Kempen en Keizer. In de *Afstudeerhandleiding 2012-2013* staat het proces van afstuderen beschreven.

In grote lijnen komt dit traject op het volgende neer (*Kritische Reflectie*):

- Werkplanscan: de afstudeerbegeleider stelt vast of de gekozen afstudeerwerkplek de mogelijkheid biedt om op hbo-bachelorniveau af te studeren.
- De student legt de afstudeercommissie een plan van aanpak voor, waaruit blijkt dat de afstudeeropdracht hbo-waardig is en hij in staat is om het probleem te diagnosticeren en te structureren. Bij goedkeuring van het plan van aanpak, kan de student zijn afstudeertraject verder vervolgen.
- Als de student een concept afstudeerscriptie heeft voltooid, dan beoordeelt de afstudeerbegeleider of alle elementen aanwezig zijn om voor een eindbeoordeling in aanmerking te komen.
- De afstudeerbeoordelaars stellen vast of uit het procesverslag van de student blijkt dat hij op een professionele wijze kan handelen en reflecteren.
- De afstudeerbeoordelaars beoordelen de afstudeerscriptie en stellen vast of de student het probleem gestructureerd heeft aangepakt, op een juiste manier onderzoek toepast, onderzoeksresultaten kan analyseren en tot concrete haalbare oplossingen kan komen.
- Bij het mondeling examen toetsen de afstudeerbeoordelaars of de student zijn verhaal overtuigend kan brengen/ presenteren.

Studenten werken zelfstandig en individueel aan een complex beroepsproduct voor een externe opdrachtgever op basis van een literatuuronderzoek en field research. De student stemt zijn afstudeerwerk verplicht af met de afstudeerbegeleider en de bedrijfsbegeleider. Verder houdt de student een logboek bij waarin een werkplanning, diepteonderzoek, oplossingsplan, operationeel plan en conceptrapport zijn opgenomen. In een mondeling examen vertelt de student over de probleemstelling en een voorgestelde oplossing en de keuzes die daaraan ten grondslag liggen. De student legt in een procesverslag zijn werkwijze vast. In jaar 3 en jaar 4 biedt de opleiding studenten cursussen om het afstudeertraject succesvol te kunnen doorlopen.

Afstudeerbegeleiding en –beoordeling zijn gescheiden en het werkveld is betrokken bij de beoordeling. Er is een afstudeercommissie ingesteld, die het plan van aanpak van studenten beoordeelt en met docenten overlegt over de interpretatie en weging van criteria. Deze afstudeercommissie bekijkt achteraf steekproefgewijs of de criteria goed zijn toegepast. Het panel acht het afstudeertraject over het algemeen gedegen ingericht. Daarbij stelt het panel vast dat het opstellen van een plan van aanpak in de praktijk zeer lastig blijkt te zijn en nogal wat tijd inneemt van het afstudeertraject. Daarnaast vindt het panel de wijze waarop het plan van aanpak wordt vormgegeven tamelijk rigide.

De opleiding constateert zelf dat het voor studenten moeilijk is om tot een gedegen plan van aanpak te komen. Bovendien onderschatten zij de tijd die het opstellen van een plan van aanpak vergt. Bedrijfsbegeleiders zijn meer gefocust op de oplossing van een vraagstuk dan op de wijze waarop deze benaderd moet worden. Bij de afstemming tussen docenten over de criteria waaraan een plan van aanpak dient te voldoen, zijn er in het verleden nog wel eens discussies. De opleiding geeft in de gesprekken met het panel aan dat de problemen met het opstellen van het plan van aanpak zich zullen oplossen, wanneer studenten en docenten zich deze werkwijze meer eigen hebben gemaakt.

Producten afgestudeerden

Het panel heeft in totaal 23 werkstukken bestudeerd, vijftien van de voltijdvariant, vier van de deeltijdvariant en vier van de duale variant. Daarbij heeft het panel zeven werkstukken van de specialisatie CE-SMM bestudeerd.

Het panel heeft in alle gevallen de voldoende beoordelingen van de opleiding kunnen onderschrijven. Wel heeft het panel een aantal aandachtspunten.

Door het gekozen afstudeertraject met de grote nadruk op het plan van aanpak, stelt het panel vast dat er (te) veel aandacht op het onderzoek in de afstudeertrajecten wordt gelegd.

Het panel constateert dat studenten allen vanuit een zelfde strak opgesteld onderzoekstramien werken, hetgeen ten koste gaat van de creativiteit en de eigen inbreng. Het panel vindt de aandacht voor implementatie in de werkstukken te beperkt. Het denken in strategische alternatieven voor oplossingsrichtingen, een financiële onderbouwing en het opstellen van diverse scenario's komen te weinig aan bod. Het panel vindt verder bij een aantal werkstukken het gebruik van bronnen matig en acht ook het taalgebruik inclusief spelling voor verbetering vatbaar.

Daarnaast zijn de door het panel gelezen scripties van CE ten opzichte van de scripties van CE-SMM veelal van een beter niveau, mede doordat de onderwerpskeuze van de CE-SMM scripties vaak te weinig mogelijkheden biedt tot een volwaardig strategische uitwerking. Het verdient aanbeveling hier meer op te letten.

Desalniettemin beoordeelt het panel de afstudeerwerken 'aan de maat' en op hbo-bachelorniveau.

Tevredenheid

Uit een alumnonderzoek uit 2012 (response 34 procent) bleek 65 procent van de CE studenten over betaald werk te beschikken en een kwart bezig te zijn met een vervolgstudie. Van de respondenten oordeelden 36 procent de opleiding als (zeer) goed en 45 procent vond het neutraal.

Bij de CE-SMM respondenten gaf 78 procent aan betaald werk te hebben en 15 procent een vervolgstudie te volgen. De alumni die het panel heeft gesproken, hadden allen een baan of deden een vervolgopleiding. De voormalig CE-SMM studenten die het panel gesproken heeft, hadden allen een baan buiten de sportsector. De voorbereiding op de loopbaan werd door 27 procent van de respondenten van het alumni onderzoek als (zeer) goed beoordeeld. 45 Procent van de respondenten vond de voorbereiding neutraal.

Overwegingen en conclusie

Het panel heeft kennisgenomen van het systeem van toetsing en de realisatie van de eindkwalificaties in de afstudeerwerken, zoals die zijn voorgelegd.

Daarbij komt het panel tot de conclusie dat het systeem van toetsing adequaat is ingericht. Wel acht het panel de beoordelingssystematiek aan de hand van de huidige rubrics complex.

Een eenvoudiger structuur van de rubrics zou de transparantie van de beoordeling ten goede komen.

Het panel vindt het afstudeertraject gedegen ingericht, maar vindt dat de nadruk op het plan van aanpak en de daarbij behorende onderzoeksmethodiek te groot dreigt te worden. De aandacht voor de implementatiefase, de financiële onderbouwing en de afweging van verschillende scenario's is thans onderbelicht in de afstudeerwerken. Het panel heeft wel in alle gevallen de voldoende beoordeling van de werkstukken kunnen onderschrijven en constateert dat de werkstukken voldoen aan de norm van een hbo-bachelorniveau.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	Voldoende (VT, DT en Duaal)
2 Onderwijsleeromgeving	Goed (VT, DT en Duaal)
3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende (VT, DT en Duaal)

Overwegingen en conclusie

Weging van de oordelen op de drie standaarden op basis van de motivering bij de standaarden en volgens de beslisregels van NVAO:

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een 'onvoldoende' bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste twee standaarden als goed worden beoordeeld, waaronder in elk geval in standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste twee standaarden als excellent worden beoordeeld, waaronder in elk geval in standaard 3.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo opleiding CE en specialisatie CE-SMM van de Hogeschool Rotterdam als **voldoende**.

4 Aanbevelingen

Standaard 1:

- Overweeg een sterkere eigen 'Rotterdamse' inkleuring van de CE-opleiding, door verbinding te zoeken met het Rotterdamse bedrijfsleven (food, haven, transport).

Standaard 2:

- Bied ruimte in het onderwijsprogramma voor creativiteit en eigen inbreng van studenten, door de nadruk op structuur en een vast oplossingsstramien te verminderen.
- Vergroot de inbreng van het werkveld door meer inzet van gastsprekers in het onderwijsprogramma.
- Neem opnieuw de kwaliteitszorgcycli in ogenschouw en zoek daarbij naar (overbodige) dubbele controlemechanismes.
- Verstevig, zoals voorgenomen, het internationaliseringsbeleid in het onderwijsprogramma, mede gelet op het internationale karakter van de Rotterdamse haven en de positie van Rotterdam als sportstad.
- Verbreed het honoursprogramma met onderwerpen die een verdieping betekenen ten opzichte van het normale curriculum met daarbij behorende uitdagende verschillende werkvormen en toetsmethoden.

Standaard 3:

- Heroverweeg en vereenvoudig het beoordelingssysteem van de hand van de rubrics.
- Besteed in de eindwerkstukken meer aandacht aan de implementatie van oplossingen en beperk de aandacht voor het plan van aanpak tot de meest elementaire zaken.
- Besteed aandacht aan de onderwerpskeuze voor de CE-SMM eindwerkstukken en zorg dat deze voldoende mogelijkheden bieden voor een volwaardige strategische uitwerking.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding

Nr.	Competentie	Toelichting	Aanpassing/toevoeging in kernwoorden
1	Ondernemerschap	Het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten.	Innovatie, creativiteit, verantwoord ondernemen
2	Marktonderzoek	Het uitvoeren, interpreteren, toetsen en evalueren.	Onderzoekvaardigheden, Deskresearch, kwalitatief onderzoek
3	Bedrijfs- en omgevingsanalyse	Vaststellen voor een onderneming van enerzijds de sterktes en zwaktes op basis van een analyse van de interne bedrijfsprocessen en –cultuur, als onderdeel van de waardeketen, en anderzijds van de kansen en bedreigingen op de lokale, nationale en/of internationale markt op basis van relevante nationale en internationale trends.	Digitale samenleving, online, participerende klant
4	Marketingstrategie en beleidsontwikkeling	Het ontwikkelen van marketingbeleid voor een (internationale) onderneming en het kunnen onderbouwen van gemaakte keuzes.	Strategie
5	Marketingplanning en uitvoering	Het opstellen, uitvoeren, bijstellen en evalueren vanuit het marketingbeleid	Accountability
6	Verkoop	Het onderhouden van zakelijke relaties ten behoeve van inkoop, verkoop en dienstverlening.	Consultative selling, customer lifetime value
7	Communicatie	Communiceren in minimaal 1 vreemde taal en daarbij rekening houden met cultuur verschillen.	Gekozen is voor Engels als vreemde taal
8	Marketingcommunicatie (nieuw)	Toegevoegde competentie. Het on- en offline communiceren met marketingdoelgroepen	Branding, positioneren, on- en offline communicatie
9	Leiderschap en management	Leidinggeven aan een project, bedrijfs onderdeel, bedrijfsproces of bedrijf.	Samenwerken
10	Sociale en communicatieve competentie (interpersoonlijk)	Interpersoonlijk. De directe communicatie met de partijen in het commerciële werkveld.	Samenwerken
11	Zelfsturende competentie (intrapersoonlijk)	Intrapersoonlijk. De communicatie die een persoon met zichzelf voert als professional in het commerciële werkveld.	Organiseren van eigen actualiteit, zijn van vakman of –vrouw

Dit competentieprofiel is bij CE-SMM ingevoerd in het studiejaar 2012-2013. CE voert dit competentieprofiel in vanaf 2013-2014.

Nieuw is competentie 8; Competentie 10 en 11 maakten bij de opleiding CE en CE-SMM voorheen deel uit van competentie 9.

Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma

Hogeschoolgids

CEV1 Commerciële Economie Voltijdopleiding 1e jaar (propedeuse) (60 sp) Studiejaar 2012-2013										
ROM	Cursusnaam	sp	Onderwijsperiode 1		Onderwijsperiode 2		Onderwijsperiode 3		Onderwijsperiode 4	
			contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets
KG	Bedrijfseconomie 63	2	16	S						
KG	Marketing 02	2	16	S						
KG			8							
KG	Management 02	2	16	S						
KG	Marktonderzoek 33	2	16	O						
KG			8							
KG	Communicatietechnieken 04 (rapporteren)	2	16	O/S*						
PG	Praktijk 05 (Interne Analyse)	4	48	O						
KG	Bedrijfseconomie 64	2			16	O				
KG	Marketing 13	2			16	S				
KG			8							
KG	Marktonderzoek 34	2			8	S				
KG			16							
KG	Engels 60	2			8	S				
KG			8							
PG	Praktijk 06 (Externe Analyse)	5			48	O				
KG	Bedrijfseconomie 65	2					16	S		
KG	Marketing 06	2					16	O		
KG			8							
KG	Marktonderzoek 35	2					24	S		
KG	Engels 61	2					8	O		
KG			8							
PG	Praktijk 07 (Maqqi)	4					32	O		

KG	Bedrijfseconomie/Recht 02	2						14	D
KG								14	
KG	Marketing/Logistiek 01	2						14	S
KG	Engels 62	2						7	O
KG								7	
PG	Praktijk 08 (Marktonderzoek)	5						7	O
PG								7	
PG								28	
SG	Engels+Nederlands 03 (bijspijkeren)	2	8	S					
SG			0	D					
SG	Studieloopbaanbegeleiding	2	16		16		16	16	V
SG			16		16		16	16	V
SG	Ondersteunend onderwijs en keuzevakken	6			20		20	20	
		60		16 sp		13 sp		12 sp	19 sp

Legenda

keuzeonderwijs

* een aantal klassen heeft de toets in OP1, OP2, OP3 of in OP4

Toetsvormen

A = Aanwezigheid

AS = Assessment

D = Digitale toets

GO = Groepsopdracht

MC = Multiple choice

S* = Herkansing schriftelijke toets

ST = Samengestelde toets

TWG = Toets werkgroep

V = Verslag

NB: er zijn meerdere toetsvormen mogelijk binnen één cursus

Bij de kolom 'Praktische oefening':

PO= Cursus 'praktische oefening'

POA= Verplichte aanwezigheid bij cursussen met 'praktische oefening'

Hogeschoolgids

CEV1 Versneld: Commerciële Economie, voltijdopleiding, jaar 1 versnelde route (78 sp) Studiejaar 2012-2013											
ROM	Cursusnaam	sp	Onderwijsperiode 1		Onderwijsperiode 2		Onderwijsperiode 3		Onderwijsperiode 4		oefening
			contacttijd x 50 min.	toets	contacttijd x 50 min.	toets	contacttijd x 50 min.	toets	contacttijd x 50 min.	toets	
KG	Bedrijfseconomie 81	2	16	S							
KG	Bedrijfseconomie 64	2	16	O							
KG	Marketing 02	2	16	S							
KG			8								
KG	Management 02	2	16	S							
KG	Marketing 07	4	16	S							
KG			8								
KG	Marktonderzoek 33	2	16	O							
KG			8								
KG	Engels 63	2	16	O							POA
KG	Communicatietechnieken 38	2	8	O/S*							POA
KG			8								POA
PG	Junioronderneming 44	5	32		32	O					POA
KG	Bedrijfseconomie 82	2			16	S					
KG	Communicatie technieken 04	2			8	O/S*					POA
KG			8								POA
KG	Marketing en Sales 02	3			16	S					
KG			16								
KG	Marktonderzoek 34	2			8	S					
KG			16								
KG	Communicatietechnieken 39	2			8	O/S*					POA
KG			8								POA
KG	Engels 64	2			16	O					POA
KG	Bedrijfseconomie 83	2					16	S			
KG	Marketing 11	2					16	S			
KG	Marketing 09	2					16	O			

KG	Engels 65	2						8	S	
KG								8		
PG	Junioronderneming 45 *	5				16	O			POA
PG						16				POA
PG	Praktijk 07 (Maqqi)	4				32	O			POA
PG	Marketing Onderzoek Opdracht 01	4				28		28	O	
KG	Bedrijfseconomie 84	2						14	S	
KG	Marketing 10	2						14	S	
KG	Human Resource Management 01	2						14	O	POA
KG	Marketing&Logistiek 01	2						14	S	
PG	Junioronderneming 47	4						14	AS	POA
SG	Studieloopbaanbegeleiding *	3	16		16			16	V	POA
SG										POA
SG							8	O		POA
SG	Ondersteunend onderwijs en keuzevakken *	6			20			20		
		78		18 sp		18 sp		15 sp		27 sp

* valt niet onder de 60 sp voor beoordeling voor BSA

Legenda

keuzeonderwijs

Toetsvormen

A = Aanwezigheid

AS = Assessment

D = Digitale toets

GO = Groepsopdracht

MC = Multiple choice

NB: er zijn meerdere toetsvormen mogelijk binnen één cursus

S* = Herkansing schriftelijke toets

ST = Samengestelde toets

TWG = Toets werkgroep

V = Verslag

Bij de kolom 'Praktische oefening':

PO= Cursus 'praktische oefening'

POA= Verplichte aanwezigheid bij cursussen met 'praktische oefening'

Hogeschoolgids

CEV2: Commerciële Economie Voltijdopleiding 2e jaar (60 sp) studiejaar 2012-2013										
ROM	Cursusnaam	sp	Onderwijsperiode 1		Onderwijsperiode 2		Onderwijsperiode 3		Onderwijsperiode 4	
			contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets
KG	Bedrijfseconomie 81	2	16	S						
KG	Marketing 07	4	16	S						
KG			8							
KG	Engels 63	2	16	O						
KG	Communicatietechnieken 38	2	8	O/S*						
KG			8							
PG	Marktonderzoekopdracht 01	4	32							
PG					16	O				
PG	Junioronderneming 44	5	16							
PG					32	O				
KG	Bedrijfseconomie 82	2			16	S				
KG	Marketing en Sales 02	3			16	S				
KG					16					
KG	Communicatietechnieken 39	2			8	O/S*				
KG					8					
KG	Engels 64	2				O	16	O		
KG	Bedrijfseconomie 83	2					16	S		
KG	Marketing 11	2					16	S		
KG	Marketing 09	2					16	O		
KG	Engels 65	2							7	S
KG									7	
PG	Junioronderneming 45	5					16	O		
PG							16			
KG	Human Resource Management 01	2					8	O	8	O

KG	Bedrijfseconomie 84	2						14	S	
KG	Marketing 10	2						14	S	
PG	Junioronderneming 47	4						14	AS	
SG	Studieloopbaanbegeleiding	3	16		16		16		16	V
SG			16		16		16		16	V
SG							16	O		
SG	Ondersteunend onderwijs en keuzevakken	6			20		20		20	
		60		10 sp		16 sp		13 sp		21 sp

* een aantal klassen heeft de toets in de ene periode en een aantal in de andere periode

Legenda

keuzeonderwijs

Toetsvormen

A = Aanwezigheid

AS = Assessment

D = Digitale toets

GO = Groepsopdracht

MC = Multiple choice

NB: er zijn meerdere toetsvormen mogelijk binnen één cursus

S* = Herkansing schriftelijke toets

ST = Samengestelde toets

TWG = Toets werkgroep

V =

Verslag

Bij de kolom 'Praktische oefening':

PO= Cursus 'praktische oefening'

POA= Verplichte aanwezigheid bij cursussen met 'praktische oefening'

Hogeschoolgids

CEV3 Commerciële Economie Voltijdopleiding 3e jaar Studiejaar 2012-2013											
ROM	Cursusnaam	sp	Onderwijsperiode 1		Onderwijsperiode 2		Onderwijsperiode 3		Onderwijsperiode 4		Praktische oefening
			contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	
KG	Analyse 02	4	16		16	O					POA
PG	Stage CEV3	24	4		4	V					
KG	Strategisch Management 03	6					48	O			POA
KG	Innovatieve Marketing Communicatie 02	2					16	O			
PG	Marketing Simulation Game 01	2					24	O			POA
PG	Marketing Today 02	8					16		16	ASS	POA
KG	Master Class marketing 01	2							28	O	
KG	Crosscultural Management 09	2							14	S	
KG	Operationeel management 11 (MKT)	5							42	O	POA
SG	Studieloopbaanbegeleiding CEV3		0		0		16		16	V	POA
SG	Studieloopbaanbegeleiding CEV3	3	0		0		16		16	V	POA
KG	CE keuzepunt	2			4		4		4		
		60		0 sp		28 sp		10 sp		22 sp	

Legenda

keuzeonderwijs

Toetsvormen

A = Aanwezigheid

AS = Assessment

D = Digitale toets

GO = Groepsopdracht

MC = Multiple choice

S* = Herkansing schriftelijke toets

ST = Samengestelde toets

TWG = Toets werkgroep

V = Verslag

NB: er zijn meerdere toetsvormen mogelijk binnen één cursus

Bij de kolom 'Praktische oefening':

PO= Cursus 'praktische oefening'

POA= Verplichte aanwezigheid bij cursussen met 'praktische oefening'

Hogeschoolgids

CEV4 Commerciële Economie Voltijdopleiding 4e jaar Studiejaar 2012-2013										
ROM	Cursusnaam	sp	Onderwijsperiode 1		Onderwijsperiode 2		Onderwijsperiode 3		Onderwijsperiode 4	
			contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets	contact-tijd x 50 min.	toets
SG	Minor	30	108		108	O				
KG	Methoden en Technieken 01	2			8	O				
KG	Afstuderen theorie 01	2			8	O				
PG	Afstudeeropdracht CE-vt	21					6		6	V
PG	Afstuderen presenteren	2							2	P
SG	Studieloopbaanbegeleiding	3	16		16		16		16	
		60		0 sp		34 sp		0 sp		26 sp

Legenda

keuzeonderwijs

Toetsvormen

A = Aanwezigheid

AS = Assessment

D = Digitale toets

GO = Groepsopdracht

MC = Multiple choice

S* = Herkansing schriftelijke toets

ST = Samengestelde toets

TWG = Toets werkgroep

V = Verslag

NB: er zijn meerdere toetsvormen mogelijk binnen één cursus

Bij de kolom 'Praktische oefening':

PO= Cursus 'praktische oefening'

POA= Verplichte aanwezigheid bij cursussen met 'praktische oefening'

Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

De heer J.P.D. Riegen RM

De heer Riegen is ingezet vanwege zijn werkvelddeskundigheid op het gebied van marketing en economie. De heer Riegen heeft vanuit opleiding en werkervaring ruime specifieke kennis op het gebied van commerciële economie, (veranderings-)management, persoonlijke ontwikkeling, internationalisering, coaching en strategische- en marketingplanning. Naast zijn docentschap op hbo bachelorniveau aan de Hogeschool van Amsterdam/HES verzorgt hij MBA-onderwijs op hbo masterniveau aan de Haagse Hogeschool, NCOI en Markus Verbeek Academy. Ook heeft hij in Oost Europa verschillende marketingprogramma's gedoceerd alsmede een Engelstalige module International Marketing Management. Hij is mede auteur van het werkboek Grondslagen van de Marketing, specialisatie als auteur van cases. De heer Riegen heeft visitatiedeskundigheid doordat hij als panellid aan meer dan tien visitaties heeft deelgenomen, waaronder hbo bacheloropleidingen commerciële economie, SB&RM en IBMS. Voor deze visitatie is hij aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1982 – 1983	Bedrijfs Economie, gespecialiseerd in Marketing van de EU
1979	International Marketing Management – University of Boston
1968 – 1971	HEAO Commerciële Economie Amsterdam
1962 – 1968	HBS –A

Werkervaring:

Sinds 1997	Register Marketeer
2006 – heden	Part time docent/projectmanager Hogeschool van Amsterdam / HES
2005 – heden	Zelfstandig trainer en adviseur
2004 – 2005	Partner en associate partner ICSB marketing en strategie Rotterdam
2003 – 2004	Pro Education/Hogeschool Amsterdam, Manager Content Management
1989 – 2003	De Baak Management Centrum VNO-NCW, Directeur Bedrijfsinterne Programma's
1977 – 1989	Stichting Reclame en Marketing Onderwijs (SRM); Coördinator NIMA A, B en C opleidingen, hoofd bedrijfsinterne projecten
1972 – 1977	Polygram – Manager Bedrijfsadministratie

Overig:

Voorzitter Alumnivereniging H&T van de Hogere School voor Economische Studies/HvA

De heer drs. J. Verschueren

De heer Verschueren is ingezet vanwege zijn deskundigheid op het gebied van sport; hij is consultant in sport marketing en communicatie, sport business and management. De heer Verschueren is programma directeur Sportmanagement aan de faculteit LO en Kinesitherapie, Departement Sportbeleid en sportmanagement van de Vrije Universiteit Brussel, waar hij ook gastcolleges verzorgt. Hij is hier eveneens gastlector Sportsponsoring. Hij heeft deelgenomen aan vele sport- en management seminars, congressen, conferenties en symposia in heel Europa. Hij heeft twee boeken op zijn naam staan: "Sportsponsors. Niet zoeken maar vinden!" (2005) en "Managing Football, An International Perspective" (2009) samen met Dr. Wim Lagae, Dr. Trudo Dejonghe en Drs. Sjef van Hoof verantwoordelijk voor het hoofdstuk "The Netherlands and Belgium".

Voor deze visitatie heeft de heer Verschueren onze handleiding voor panelleden ontvangen en in een voorbereidende vergadering is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 1991 – 1992 Executive Master in Marketing & Advertising
Solvay Brussels School of Economics & Management
Université Libre de Bruxelles, Brussels
- 1988 – 1989 Post-graduate course in International Management
Dpt. of Commercial Sciences, VLEKHO Business School, Brussels
- 1984 – 1988 Master in Applied Linguistics Translator Dutch - English – Spanish
Dpt. of Applied Linguistics, VLEKHO Business School, Brussels
- 1982 – 1984 Germanic Philology - *Catholic University, Leuven*
- 1976 – 1983 Latin-Mathematics - *Sint-Romboutscollege, Mechelen*

Sports management training:

- 2001 Diploma in Sociology, Politics and Management of Sport
Institute for Sport Sciences and Physical Education, University of Lausanne,
Lausanne (Zwitserland) in samenwerking met the Center for Research into Sport &
Society, University of Leicester, Leicester (United Kingdom)
- 2000 FIVB Management Course N° 4 “Creating & Marketing of Assets on a National Level”
FIVB Development Commission, PVF, Warsaw (Polen)
- 1999 FIVB Management Course N° 3 “Managing Sponsor Relations”
FIVB Development Commission, DVV, Frankfurt/Main (Duitsland)
- 1994 – 1995 Higher Certificate in Sports Management, Advanced Management Training for
Managers in Sports, *Sport Management Institute, Rijksuniversiteit Groningen*

Werkervaring:

- Vrije Universiteit Brussel - Faculteit LO en Kinesitherapie*
Departement Sportbeleid en sportmanagement :
- 2001 – heden programmadirecteur Sportmanagement
Post-graduate Course in Sports, Economics, Communication
- 2006 – heden Lecturer Sports & Communication
Master in Physical Education / Major : Sports Management
Academy for Sports Policy and Management, Brussels – Sportimonium (Hofstade)
ARKO Sports Media
- 1998 – heden programmadirecteur Sportmanagement
Expert Class in Professional Sports Management
Hogeschool-Universiteit Brussel, Brussels
Department of Commercial Sciences & Center for Continuing Education
- 1994 – 2011 Lecturer Sports Marketing & Communication
Post-graduate Course in Corporate Communication, Marketing and Digital Marketing
- 2001 – 2011 Lecturer Sports Marketing & Communication
Master in Commercial Sciences / Major : Marketing, Capita Selecta
- 1993 – 1994 *Renault Industrie Belgique, Vilvoorde - Department of Internal Communication &*
Public Affairs: Internal Communication Assistant
- 1990 – 1993 *McCann-Erickson, Brussels - Corporate Communication Division: McCann People*
(Universal Communication)

Overig:

- 2008 – heden lid van Sportimonium Supporters
- 2007 – heden lid van Brandtpunt Ontbijtgesprekken
- 2004 – heden lid van Expert Group Sports & Leisure Marketing, Stichting Marketing
- 2002 – heden lid van Belgian Advertisers' Communication Executives Association
- 1999 – heden lid van Sponsoring Commission, Union of Belgian Advertisers
- 1992 – heden lid van BMMA, Belgian Management and Marketing Association
- 1992 – heden lid van Solvay Business School Alumni Association, ULB
(Union des Diplômés de l'Ecole de Commerce Solvay, Université Libre de Bruxelles)

De heer drs. R.E. de Graaff

De heer De Graaff is ingezet vanwege zijn werkvelddeskundigheid op het gebied van Commerciële Economie. Hij heeft veel ervaring in marketing en sales door verschillende functies bij nationale en internationale ondernemingen. Daarnaast heeft de heer De Graaff ervaring als examinator NIMA Sales. Door zijn werkervaring heeft de heer De Graaff kennis van de accreditatiesystematiek. Voor deze visitatie is hij aanvullend individueel geïnstrueerd over het accreditatieproces in het hoger onderwijs en de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 2009 – 2012 Deelname aan diverse congressen, seminars en werkgroepen op het gebied van "Watermanagement"
- 2000 – 2009 Diverse congressen en seminars gevolgd op het gebied van projectmatig werken
- 1985 – 1996 Diverse cursussen: Understanding and developing leadership, Problem solving and decision making, Presentation Skills, Positive Negotiations, Time Management, Teamwork Skills en Diverse verkooptrainingen
- 1985 – 1992 Management Centre Europe: Finance for non-financial people, Lateral thinking for management, Marketing for non-marketeers
- 1977 – 1981 Universiteit Utrecht, geschiedenis
- 1972 – 1977 Stichting Leraren Opleiding Utrecht, geschiedenis 2de graad en geografie 3de graad

Werkervaring:

- 2009 – heden Radac b.v., marketing en sales manager
- 2000 – 2009 Primavera Nederland, verkoop manager Benelux
- 1994 – 1999 NEC b.v., verkoop manager Benelux
- 1993 – 1994 LBC b.v.
  - marketing & verkoop
  - trainer
- 1992 – 1993 Interleaf Benelux, account manager
- 1984 – 1992 Apple Computer b.v.
  - logistiek- en distributiemedewerker voor Nederland en België
  - dealer manager
  - account manager
  - business unit manager education
- 1982 – 1984 Cosinta b.v., opzetten distributiekanaal in België
- 1972 – 1982 Diverse "studenten"-banen

Overig:

- 2004 – heden lid van de “Werkgroep Kadastrale Atlas” van de gemeenten Vianen, Hagestein en Everdingen. Gestart met een bronnenonderzoek over de “Heerensociëteit De Eendracht” in Vianen in de periode 1850-1960
- 1996 – 1999 examiner geweest bij het NIMA (sales)
- 1990 – 1995 bestuurslid Stichting Katholieke Scholen te Vianen

Mevrouw M.L.G. Hollander

Mevrouw Hollander is ingezet als studentlid. Zij volgt de duale opleiding Commercieel Management aan Zuyd Hogeschool, waar zij lid is van de opleidingscommissie. Zij werkt als assistant storemanager bij Jack&Jones. Mevrouw Hollander is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Voor deze visitatie is mevrouw Hollander aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 2011 – heden Commercieel Management - Zuyd Hogeschool
- 2008 – 2010 Pedagogiek (propedeuse behaald) - Fontys Hogescholen
- 2001 – 2007 VWO - Porta Mosana College Maastricht

Werkervaring:

- 2012 – heden Assistant Storemanager - Jack&Jones Maastricht
- 2011 – 2012 Intercedent - Bienvenue uitzendbureau Lanaken

Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC

Mevrouw Carry Bomhof is ingezet als NQA auditor. Mevrouw Bomhof beschikt over ruime ervaring met visitaties in de sector volkshuisvesting, waar zij als secretaris en visitator het visitatieproces bij woningcorporaties veelvuldig heeft meegemaakt. Mevrouw Bomhof heeft in 2013 deelgenomen aan de NVAO-training en zij is gecertificeerd secretaris.

Opleiding:

- 2009 – 2011 Masteropleiding Organisatiecoaching, Haagse Hogeschool
- 2007 – 2008 Post-HBO leergang coaching. Pro-Education Amsterdam, opgeleid tot erkend coach!
- 2002 – 2003 Post-HBO opleiding VO management, Pro-Education Amsterdam
- 1976 – 1984 Franse Taal en Letterkunde (Kandidaats behaald aan de VU), gevolgd door Algemene Taalwetenschap aan de UVA
- 1970 – 1976 VWO Snellius Lyceum, Amstelveen

Werkervaring:

- 2013 – heden Netherlands Quality Agency, auditor
- 2010 – heden Visitator Raeflex
- 2003 – heden Secretaris Raeflex
- 1995 – heden Zelfstandig adviseur gericht op de ondersteuning en begeleiding van veranderingsprocessen bij maatschappelijke ondernemingen in het algemeen en woningcorporaties in het bijzonder
- 1985 – 1995 Stafmedewerker woningbouwvereniging Goede Stede te Almere, bewonersparticipatie, beleidsontwikkeling en communicatie
- 1982 – 1985 Secretaris Bewonersvereniging Uilenstede
- 1980 – 1984 Algemeen Bestuurslid SSH-VU

Bijlage 4: Bezoekprogramma

Tijd	Plaats	Activiteit	Aanwezig vanuit opleiding
12.30 – 13.30 uur	Grand Café	Lunch en kennismaking	<p>Directeur: De heer drs. A.A.P. Feuerstake</p> <p>OM CE/ SMM: De heer drs. N.C. Ploegman Mevrouw drs. M.G. Koopmans-Broersma</p> <p>Voorzitter: De heer J.P.D. Riegen RM Secretaris: Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC Lid: De heer drs. J. Verschueren Lid: De heer drs. R.E. de Graaff Studentlid: Mevrouw M.L.G. Hollander</p>
13.30 – 18.30 uur	KZ.C3.157	Vorbereiding en materiaalbestudering – Studiemateriaal – Alle door NQA en de opleiding geselecteerde afstudeerproducten.	<p>Voorzitter: De heer J.P.D. Riegen RM Secretaris: Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC Lid: De heer drs. J. Verschueren Lid: De heer drs. R.E. de Graaff Studentlid: Mevrouw M.L.G. Hollander</p>
15.30 – 16.00 uur	Rondleiding	Rondleiding	<p>OM CE/ SMM: De heer drs. N.C. Ploegman Mevrouw drs. M.G. Koopmans-Broersma</p> <p>Voorzitter: De heer J.P.D. Riegen RM Secretaris: Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC Lid: De heer drs. J. Verschueren Lid: De heer drs. R.E. de Graaff Studentlid: Mevrouw M.L.G. Hollander</p>
15.30 – 16.00 uur	Boardroom KZ.B2. 303	Open spreekuur	<p>Voorzitter: De heer J.P.D. Riegen RM Secretaris: Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC Lid: De heer drs. J. Verschueren Lid: De heer drs. R.E. de Graaff Studentlid: Mevrouw M.L.G. Hollander</p> <p>Genodigden: studenten en medewerkers</p>

Tijd	Plaats	Activiteit	Aanwezig vanuit opleiding
08.30 – 09.15 uur	KZ.C3.144	Blok Inhoud I: afstuderen	<p>1. Mevrouw S. Theuns (SMM-voltime) (begeleider) Scriptie: 0810161/ Jansen</p> <p>2. Mevrouw P.J.C. van der Hoeven MSc (SMM-voltime) (begeleider) Scriptie: 0813215/ Pals</p> <p>3. De heer D. Engelaar (extern beoordelaar)</p> <p>4. De heer M.J.A. Broos (CE-voltime) (beoordelaar) Scriptie: 0805954/ Hof, van 't</p> <p>5. Mevrouw S.C.F. Suijkerbuijk MSc (CE-voltime) (beoordelaar) Scriptie: 0814621/ Weeda</p> <p>6. De heer A.J. Reijenga MM (CE-deeltime) (beoordelaar) De heer drs. J.W.B. Daling (extern beoordelaar) Scriptie: 0817088/ Haas, de</p>
09.30 – 10.15 uur	KZ.C3.144	Blok Inhoud II: afstudeerfase	<p>1. Student SMM-voltime: De heer S. Bakker BBA</p> <p>2. Student SMM-voltime: De heer W. Jansen BBA</p> <p>3. Student CE-voltime: Mevrouw A.N.G. van Gelder BBA</p> <p>4. Student CE-deeltime: De heer J.C. de Bruyn BBA</p>
10.30 – 11.15 uur	KZ.C3.144	Blok Inhoud III: propedeuse en hoofdfase	<p>1. Student CE-voltime jaar 1: De heer R.A. Hoogland (0851036)</p> <p>2. Student CE-voltime jaar 3: Mevrouw R.S.N. Papa (0835146)</p> <p>3. Student CE-deeltime jaar 3: De heer B.G. Cornelissen (0833143)</p> <p>4. Student SMM-voltime jaar 1 MBO CIOS: De heer A. van den Berg (0868593)</p> <p>5. Student SMM-voltime jaar 2: De heer M. van Brenk (0854229)</p> <p>6. Student SMM-voltime jaar 3: De heer I. den Besten (0838907)</p>

11.30 – 12.15 uur	KZ.C3.144	Gesprek docenten	<p>1. Leerlijncoördinator marktonderzoek en onderzoekslijn CE-voltijd: Mevrouw I.M. Bogert MSc</p> <p>2. Leerlijncoördinator bedrijfseconomie CE-voltijd jaar 2: De heer P.B. Pelk</p> <p>3. Docent marketing en coördinator CE-deeltijd jaar 3: De heer A.J. Reijenga MM</p> <p>4. Coördinator SMM-voltijd jaar 1: De heer M. Umland MBA</p> <p>5. Stagecoördinator SMM-voltijd jaar 3: Mevrouw drs. N.M. Walop-Ramrattansing</p> <p>6. Projectdocent SMM-voltijd jaar 1: De heer J.J. Bosman MA</p> <p>1. Docente marketing, CE Mevrouw S. Berkhout MBA</p> <p>2. Docente Bedrijfseconomie CE-SMM Mevrouw M. Van Prooijen</p> <p>3. Docente Engels, CE-SMM Mevrouw drs. K. Niersman MA</p>
12.15 – 13.15 uur	Grand Café	Lunchpauze	<p>Voorzitter: De heer J.P.D. Riegen RM Secretaris: Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC Lid: De heer drs. J. Verschueren Lid: De heer drs. R.E. de Graaff Studentlid: Mevrouw M.L.G. Hollander</p>
13:15 – 14:00 uur	KZ.C3.144	Gesprek met opleidingsmanagement	<p>OM CE/ SMM: De heer drs. N.C. Ploegman De heer R. van der Poel Mevrouw drs. M.G. Koopmans-Broersma</p>
14.15 – 15.00 uur	KZ.C3.144	<p>Blok Borging</p> <ul style="list-style-type: none"> - Examencommissie - Toetscommissie - Opleidingscommissie - Curriculumcommissie - Kwaliteitscoördinator 	<p>Examencommissie: Mevrouw mr. E.E. van Herwijnen (voorzitter)</p> <p>Toetscommissie: Mevrouw drs. A.C.M. van der Flier-Thijssen (voorzitter)</p> <p>Mevrouw P.J.C. van der Hoeven MSc (lid toetscommissie SMM)</p>

			<p>Opleidingscommissie: De heer F. van Wieringen (voorzitter)</p> <p>Curriculumcommissie SMM: Mevrouw S. Theuns (voorzitter)</p> <p>Curriculumcommissie CE: Mevrouw drs. M.L.V. Muris (lid)¹</p> <p>Kwaliteitscoördinator SMM: Mevrouw drs. N.M. Walop-Ramrattansing</p>
15.15 – 15.45 uur	KZ.C3.144	Gesprek werkveld	<ol style="list-style-type: none"> 1. De heer P. Duin, Lubrafill BV 2. De heer H. Pijnacker, Aitem BV 3. De heer A. Keuzekamp, ING 4. De heer J. Heeselaars, Sport en Welzijn gemeente Ridderkerk 5. De heer P. Dankkaart, DAKA sport 6. De heer H. den Oudendammer, Rotterdam Topsport
15.45 – 16.45 uur	KZ.C3.144	Beoordelingsoverleg panel	<p>Voorzitter: De heer J.P.D. Riegen RM Secretaris: Mevrouw C.M.F. Bomhof MOC Lid: De heer drs. J. Verschueren Lid: De heer drs. R.E. de Graaff Studentlid: Mevrouw M.L.G. Hollander</p>
16.45 - 17.30 uur	KZ.C3.144	Tweede gesprek opleidingsmanagement, inclusief afronding	<p>Directeur: De heer drs. A.A.P. Feuerstake</p> <p>OM CE/ SMM: De heer drs. N.C. Ploegman De heer R. van der Poel Mevrouw drs. M.G. Koopmans-Broersma</p>

¹ Tevens kwaliteitscoördinator opleiding CE

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

◆=	upload in voetnoten van de Kritische Reflectie in het portal NQA en in het documentatielokaal aanwezig op laptop
☐=	upload in portal NQA op 23 augustus, 20 september en in het documentatielokaal aanwezig op laptop.
☐☐=	aanwezig in documentatielokaal tijdens de bezoek- en visitatiedag.

Advies didactisch concept, didactische modellen, werkvormen opleiding Commerciële Economie, werkgroep Didactiek (curriculumcommissie CE), Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam, 27 juni 2012. ☐ ☐☐☐

Advies over curriculum opleiding Commerciële Economie, Curriculumcommissie CE, Opleiding Commerciële Economie, Hogeschool Rotterdam, 3 april 2007. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Adviesrapport Sponsoring Activeren voor Merk en Business KPN' C.Kortekaas, Rotterdam, september 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door beoordelend docent M.R.van Prooijen en extern beoordelaar A. Bak. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Adviesrapport Optimale configuratie van de supply chain van de productgroep kabels', M. Alberg, Rotterdam, juni 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door beoordelend docent mr. P.J. van der Vliet en extern beoordelaar I.J.D Blaauw. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Alleen een 'originele' Porsche is een echte Porsche', L. Vermeulen, Rotterdam, 1 juli 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar I.Bogert en extern beoordelaar J.W.B. Daling. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Als het binnen niet werkt, wordt het buiten gemerkt', A. van 't Hof, mei 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar M.J.A. Broos.☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Comitted to Jeugd', S. Pals, 23 augustus 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door beoordelend docent Ma. J.J. Bosman en extern beoordelaar M. de Haij. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Dnamo – Gestructureerd innoveren in de maritieme sector', 14 juni 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar S.C.F. Suijkerbuijk. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Feyenoord Business Club', S. Bakker, juli 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door beoordelend docent F.P.J. van Gameren en extern beoordelaar W. Noordzij. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Flexinuiiteit in Moerdijk en de Drechtsteden', M. Acer, Rotterdam, juni 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar P.M. Snoek en extern beoordelaar J.W.B. Daling. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Naar een krachtige Salesforce: Een rol van waarde voor de accountmanager', F. Loth, Rotterdam, juni 2013. Inclusief beoordelingsprotocol onderetekend door docentbeoordelaar G.J. van de Star en J.W.B. Daling. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'NedCoat in de groei! Door heel Nederland actief.', T. Muskiet, Rotterdam, juni 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door afstudeerbegeleider P.M. Snoek en afstudeerbeoordelaar R. van Pel. ☐ ☐☐☐

Afstudeerscriptie 'Royal Lemkes: Assortimentsreductie, noodzaak of nonsens?', J. Roorda, Rotterdam, mei 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door afstudeerbeoordelaar M.P. Broere en extern deskundige H.C. Rutten. □ □□

Afstudeerscriptie 'Schuif maar aan! Haalbaarheidsonderzoek Comedor Nuevo', P.Koster, mei 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door afstudeerbegeleider P.M. Snoek en afstudeerbeoordelaar C.J.M. Ridder. □ □□

Afstudeerscriptie 'Spice it up Europe', B. van der Zalm, Naaldwijk, juni 2013, inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar M.G. Buijs en extern beoordelaar N.Karreman. □ □□

Afstudeerscriptie 'Strategisch Marketingplan, F1 in Schools', C. Schrage, Rotterdam, 17 juni 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar H.H. Bos en extern beoordelaar P. Snoek. □ □□

Afstudeerscriptie 'Strategisch Marketingplan, Mini Super Service', J. de Bruyn, Rotterdam, juni 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar G.J. van der Star en extern beoordelaar J.W.B. Daling. □ □□

Afstudeerscriptie 'Strategisch Marketingplan MyMove 2011', M. Huiskamp, Krimpen aan den IJssel, maart-juli 2011. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar K. Streefkerk en extern beoordelaar I.J.D. Blaauw. □ □□

Afstudeerscriptie 'Tornier, nieuwe markt, nieuwe kansen', K. Bello, Rotterdam, juni 2013. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door docentbeoordelaar J.H.R. van Langerak en extern beoordelaar S. Tump. □ □□

Afstudeerscriptie 'Versselect, innovatie door middel van productontwikkeling Vers Select B.V.', W.Weeda, Middelhamnis, september 2013. Inclusief beoordelingsprotocol. □ □□

Afstudeerscriptie 'What's in it for me? Een onderzoek naar de waarde van de beleving van fans en sponsors op social media tijdens sportevenementen', L. de Hoop, Rotterdam juni 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door beoordelend docent drs. B.G. van den Berg en extern deskundige S. v.d. Boom. □ □□

Afstudeerscriptie 'De vrienden van Corinor, een onderzoek naar de klantwensen- en behoeften bij een online community voor Corinor', J.Weggens, Papendrecht, juni 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door afstudeerbegeleider J.H.R. van Langerak en afstudeerbeoordelaar A.J. Reijenga. □ □□

Afstudeerscriptie 'Wärtsilä, zekerheid voor de toekomst' (Communicatieplan voor het Environmental Segment), R. Zwiers, Rotterdam, juni 2013. □ □□

Afstudeerscriptie 'De zon gaat niet onder voor hij geschenen heeft! Afstudeeronderzoek naar de mogelijkheden voor Ben Roos Dakbedekkingen in de PV markt', O.Alkemade, juni 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door door afstudeerbegleider R. van Pel en afstudeerbeoordelaar S. van Bragt. □ □□

Afstudeerscriptie 'Zespunters – Onderzoek naar de economische waarde van het MVO-beleid van BVO's', W. Jansen, juni 2012. Inclusief beoordelingsprotocol ondertekend door beoordelend docent drs. B.G. van den Berg en extern beoordelaar S. v.d. Boom. □ □□

Alumni Onderzoek 2012 Instituut voor Commerciële Management, Hogeschool Rotterdam, Odion Onderwijsonderzoek, 18 mei 2012. ◆ □□□

Alumni onderzoek doen: operationalisering NVAO-kader, RdG Alumni voorstel, versie 16-12-2011. ◆

Analyse periodemeter CE 2011-2012, 7 juni 2013. ◆

Binding met BBA-standaard 2013-2016, figuur 5.2 verantwoording CE-competenties in relatie tot BBA-kernvakken (uit: Kritische Reflectie Bacheloropleiding Commerciële Economie en CE: SportMarketing & Management, juni 2013). ◆ □ □ □

Bijlage 3 Opleidingsjaarplan 'Taken, Bevoegdheden en Verantwoordelijkheden', opleiding Commerciële Economie, Studiejaar 2012-2013, P.van Gulik, N. Ploegman, 23 september 2013. ◆ □ □ □

Blauwdruk CE: SportMarketing & Management, drs. M.G. Koopmans- Broersma, S. Theuns, Hogeschool Rotterdam, versie juli 2013. ◆ □ □ □

BoKS Heo – domein Commerce 2008, Hbo-raad, 2008. ◆ □ □ □ □

The Bright Side of Globalization, Beleidsnotitie Internationaliseren voor het Instituut voor Commercieel Management, Periode 2013-2017, R. Slingerland, januari 2013. ◆ □ □ □

Commerciële Economie: De Blik naar Buiten, Landelijk Beroeps en Competentieprofiel Bacheloropleiding Commerciële Economie 2013-2016, versie 5.0, 24 december 2012. ◆ □ □ □ □

Competentieformulier duaal leerplan per cursus (cursuscode), document opgesteld in de werkgroep Duaal 2012-2013, niet gedateerd. ◆

Competentiematrix 2012-2013 CE: SportMarketing & Management. ◆ □ □ □ □

Competentiematrix 2013-2014 CE: SportMarketing & Management. ◆ □ □ □ □

Couleur Locale, Focus Tussenrapportage, John Beeking, 20 maart 2013. ◆

Curriculum Vitae: Docenten van de bacheloropleiding Commerciële Economie en de specialisatie CE: SportMarketing & Management. □ □ □

Cursusbeschrijving CCEANA02R3, Analyse, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 1 en 2, 2013-2014, B.K.I.M. Teeuwen. □ □ □ □

Cursusbeschrijving CCECAL01A1, Commercieel Calculeren 01, Bacheloropleiding Commerciële Economie Deeltijd, studiejaar 1, periode 1, 2013-2014, P.C.M. Dekker. □ □ □ □

Cursusbeschrijving CCECAL02A1, Commercieel Calculeren 02, Bacheloropleiding Commerciële Economie Deeltijd, studiejaar 1, periode 2, 2013-2014, P.C.M. Dekker. □ □ □ □

Cursusbeschrijving CCECCM09R3, Cross Cultural Management, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 4, 2013-2014, C.J.M. Vrij. □

Cursusbeschrijving CCEMCM01R3, Masterclass Marketing, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 4, 2013-2014, B.K.I.M. Teeuwen. □ □ □ □

Cursusbeschrijving CCECOS01A1, Cost Accounting 01, Bacheloropleiding Commerciële Economie Deeltijd, studiejaar 1, periode 3, 2013-2014, P.C.M. Dekker. □ □□□

Cursusbeschrijving CCECOS02A1, Cost Accounting 02, C Bacheloropleiding ommerciële Economie Deeltijd, studiejaar 1, periode 4, 2013-2014, P.C.M. Dekker. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEIMC02R3, Innovatieve Marketing Communicatie, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 3, 2013-2014, K. Satter & S. Berkhout-Blankenstein. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEFIM01A2 Financieel Management 01, Bacheloropleiding Commerciële Economie Deeltijd, studiejaar 2, periode 1, 2013-2014, P.C.M. Dekker. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEFIM02A2, Financieel Management 02, Bacheloropleiding Commerciële Economie Deeltijd, studiejaar 2, periode 2, 2013-2014, P.C.M. Dekker. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEFIM3A2, Financieel Management 03, Bacheloropleiding Commerciële Economie Deeltijd, studiejaar 2, periode 3, 2013-2014, P.C.M. Dekker. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEFIM04A2, Financieel Management 04, Bacheloropleiding Commerciële Economie Deeltijd, studiejaar 2, periode 4, 2013-2014, P.C.M. Dekker. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMKS02R2, Marketingcommunicatie en Sales, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 2, periode 2, 2013-2014, H.W.J. de Nie. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMKS03R2, Sales en Salesmanagement, Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 3, 2013-2014, H.W.J. de Nie. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMKT07R2, Marketing: merkenmanagement en productinnovatie, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, jaar 2, periode 1, 2013-2014, H.W.J. de Nie. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMKT09R2, Marketing: Logistiek en Inkoop, Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 2, periode 3, 2013-2014, P. Zondag en H. Haasnoot. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMKT10R2, Interactieve Marketing, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 2, periode 4, 2013-2014, H.W.J. de Nie. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMON33R1 Marktonderzoek voor managers 33, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 2, periode 2, 2013-2014, S. van Bragt, I.M. Bogert. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMON34R1, Marktonderzoek voor managers 34, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 2, periode 1, 2013-2014, S. van Bragt, I.M. Bogert. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMON35R1, Marktonderzoek voor managers 35, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 2, periode 3, 2013-2014, S. van Bragt, I.M. Bogert. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMSG01R3, Marketing Simulation Game, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 3, 2013-2014, M.M. Baas. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEMTD02R3, Marketing Today, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 3 en 4, 2013-2014, E. Aktan & P. Pelk. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEOMT11R3, Operationeel Marketing Management, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 4, 2013-2014, B.K.I.M. Teeuwen. □ □□□

Cursusbeschrijving CCEPRK08R1, Praktijk: marktonderzoek voor managers – Top of Flop?, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 1, periode 4, 2013-2014, S. van Bragt, M.L.V. Muris. □

Cursusbeschrijving CCESMT03R3, Strategisch Marketing Management, Bacheloropleiding Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 3, 2013-2014, B.K.I.M. Teeuwen. □ □□□

Cursusbeschrijving CCESTG34R3, Stage jaar 3, Bacheloropleiding Commerciële Economie, Commerciële Economie Voltijd, studiejaar 3, periode 1&2, 2013-2014, E. Goksu en P. Zondag. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMENG02R2, Rotterdam Racing is it!, studiejaar 2, periode 3, 2013-2014, Drs. H.Sloot. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMON01R1, Onderzoek doen, maakt je kampioen!, studiejaar 1, periode 1, 2013-2014, Msc. P.J.C. van der Hoeven. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMSFC03R2, Finance en Sponsoring, studiejaar 2, periode 1, 2013-2014, M. de Ruiter. □

Cursusbeschrijving SMMSMB01R1, Sportmanagement Beleid, studiejaar 1, periode 2, 2013-2014, Ma. J.J. Bosman. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMSMB04R3, Sportmanagementbeleid 04, studiejaar 3, periode 3, 2013-2014, Ma. J.J. Bosman. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMSMR01R1, studiejaar 1, *Sportmarketing*, periode 1, 2013-2014, Msc. R.J. van der Linden. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMSPR02R1, Een verbeterplan voor Dakasport, studiejaar 1, periode 2, 2013-2014, G.M. Nipius. □

Cursusbeschrijving SMMSPR03R1, De sportvereniging van de toekomst!, studiejaar 1, periode 3, 2013-2014, Ma. J.J. Bosman. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMSPR08R3, The Finals. studiejaar 3, periode 3 en 4, 2013-2014, S.Theuns. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMSMR04R2, Sponsoring en het communicatieplan, studiejaar 2, periode 1, 2012-2013, F. van Wieringen. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMSPR05R2, sponsoractivatieplan, studiejaar 2, periode 2, 2013-2014, Mba. C.R. Duiverman. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMSTG01R1, Stage in de sportsector, de eerste uitwedstrijd, studiejaar 1, periode 4, 2012-2013, Mba. M.Uwland. ◆

Cursusbeschrijving SMMSPR07R2, *Event Management*, studiejaar 2, periode 4, 2013-2014, Msc. R.J. van der Linden. □ □□□

Cursusbeschrijving SMMTOW01R1, *Talentontwikkeling*, studiejaar 1, periode 1 tot en met 4, 2012-2013, Mba. M. Uwand. ◆

Cursusbeschrijving SMMTOW02R2, *Talentontwikkeling*, studiejaar 2, periode 1 tot en met 4, 2012-2013, Mba. M. Uwand. ◆

Cursusbeschrijving SMMSMV05R2, *Evenementenorganisatie*, studiejaar 2, periode 3 en 4, 2012-2014., T.M.J. van Dijk. □ □□□

Cursushandleiding CCM09R3 *Cross Cultural Management*, E. Aktan, Bacheloropleiding Commerciële Economie, studiejaar 3, 2012-2013, Hogeschool Rotterdam. Inclusief vier beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding CCEENG65R2 *Understanding Marketing Texts*, M. Corfield, V. Molle, Bacheloropleiding Commerciële Economie, studiejaar 2, 2012-2013, Hogeschool Rotterdam. Inclusief vier beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding CCEBLC24R1/R2, *Handleiding SLB jaar 1 en 2*, 2012-2013, Bacheloropleiding Commerciële Economie, A. Vermeulen. ◆

Cursushandleiding CCEBLC22R3, *Studieloopbaancoaching jaar 3*, 2012-2013, Bacheloropleiding Commerciële Economie, Hogeschool Rotterdam. ◆

Cursushandleiding CCEBLC24R4 *Studieloopbaancoaching jaar 4 – versie student*, Bacheloropleiding Commerciële Economie, studiejaar 4m 2012-2013, C.J.M. Vrij. ◆

Cursushandleiding CCEMKT10R2 *Interactieve Marketing*, Bacheloropleiding Commerciële Economie, studiejaar 2, 2012-2013. Hogeschool Rotterdam. Inclusief twee beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding CCEPRK08R1 *Top of Flop: Productintroductie*, Bacheloropleiding Commerciële Economie, studiejaar 1, 2012-2013, Hogeschool Rotterdam. Inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding CCEJON44/45/47R2, *Reader behorend bij jaarproject jaar 2, Opleiding Commerciële Economie, Instituut voor Commercieel Management, Project: De junioronderneming*, Hogeschool Rotterdam, M.J.A. Broos, september 2012. Inclusief drie beoordelingsdossier studenten. □□□

Cursushandleiding SMMENG02R2, *Rotterdam Racing is it!*, studiejaar 2, periode 3, 2012-2013, J.D. Harmanus, inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMON01R1, *Onderzoek doen, maakt je kampioen!*, studiejaar 1, periode 1, 2012-2013, Msc. P.J.C. van der Hoeven inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMSFC03R2, *Finance en Sponsoring*, studiejaar 2, periode 1, 2012-2013, M. de Ruiter, inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMSMB01R1, *Professionaliseren in de sport*, studiejaar 1, periode 2, 2012-2013, Ma. J.J. Bosman. □□□

Cursushandleiding SMMSMB04R3, Maatschappelijk verantwoord ondernemen, studiejaar 3, periode 3, 2012-2013, Ma. J.J. Bosman, inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMSMR01R1, Just do it!, studiejaar 1, periode 1, 2012-2013, F. van Wieringen, inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMSPR02R1, Een verbeterplan voor Dakasport, studiejaar 1, periode 2, 2012-2013, G.M. Nipius, inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMSPR03R1, De sportvereniging van de toekomst!, studiejaar 1, periode 3, 2012-2013, Ma. J.J. Bosman. □□□

Cursushandleiding SMMSPR08R3, The Finals. studiejaar 3, periode 3 en 4, 2012-2013, S.Theuns, inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMSMR04R2, Sponsoring en het communicatieplan, studiejaar 2, periode 1, 2012-2013, F. van Wieringen, inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMSPR05R2, sponsoractivatieplan, studiejaar 2, periode 2, 2012-2013, Mba. C.R. Duiverman, inclusief beoordeelde werken van studenten. □□□

Cursushandleiding SMMSPR07R2, Event Management, studiejaar 2, periode 4, 2012-2013, Msc. R.J. van der Linden. □□□

Cursushandleiding SMMSMV05R2, Evenementenorganisatie, studiejaar 2, periode 3 en 4, 2012-2013., T.M.J. van Dijk. □□□

Cursushoudersoverleg, map met cursus- en klassevertegenwoordigersoverleggen uit het studiejaar 2011-2012, CE:Specialisatie SportMarketing en Management. ◆

Daarom werken wij met het Rotterdams Onderwijs Model, Hogeschool Rotterdam, juni 2010. ◆

Domeincompetenties en Illustraties Commerce (versie december 2005), HBO-raad, december 2005. ◆ □□□□

Domeincompetenties opleiding Commerciële Economie versie 2005/2008. ◆ □□□□

Dublin Descriptoren en domeincompetenties Commerce, bijlage 4 uit de Kritische Reflectie Bacheloropleiding Commerciële Economie en de specialisatie CE: SportMarketing & Management. ◆ □□□□

Economische Verkenning Rotterdam 2013, Stadsontwikkeling Rotterdam in opdracht van het College van B&W, maart 2013. ◆

Evaluatie Afstuderen Afstuderen 2012-2013, antwoord op een vraag van de panelsecretaris NQA d.d. 9 september 2013, drs. M.G. Koopmans- Broersma, drs. B.G. v.d. Berg, 2 oktober 2013. □□□

Evaluatie stage studiejaar 2010-2011, Instituut voor Commercieel Management, periode september 2010-februari 2011, Bureau Externe Betrekkingen, mei 2011. ◆

Evaluatie stage Commercieel Management 2011-2012, Stageperiode september 2011-februari 2012, Bureau Externe Betrekkingen, Instituut voor Commercieel Management, maart 2012. ◆
Evaluatie stage Commercieel Management 2011-2012, Bijlagen. ◆

Evaluatieverslag 'voorlopige evaluatie SMMSFC05R2, vakgroep SFC, CE: SportMarketing & Management, juli 2013. ◆

Format Studiehandleiding CE: Specialisatie SportMarketing&Management, 2011-2012, Hogeschool Rotterdam. ◆

Handleiding cursusbeschrijvingen Osiris, Instituut COM, 20 maart 2011. ◆

Hogeschoolgids Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam, editie augustus 2012. ◆ □ □ □ □

Hogeschool werkgeverschap, jaarverslag 2010, Stichting Hogeschool Rotterdam, juni 2011. ◆

Internationalisering binnen het Instituut voor Commercieel Management, Analyse over najaar 2010 – najaar 2013, Instituut voor Commercieel Management, R.Slingerland, 28 mei 2013. ◆

Jaarverslag Curriculumcommissie opleiding Commerciële Economie, Instituut voor Commercieel Management, september 2012. ◆ □ □ □

Jaarverslag Curriculcommissie opleiding CE: SportMarketing & Management, Instituut voor Commercieel Management, september 2012. ◆ □ □ □

Jaarverslag Examencommissie, Instituut voor Commercieel Management, 2012-2013, inclusief notulen 2012-2013, opleverdatum: 15 oktober 2012, inclusief notulen. Mr. E.E. van Herwijnen, Voorzitter Examencommissie, Rotterdam, december 2011. ◆ □ □ □

Jaarverslag Examencommissie, Instituut voor Commercieel Management, 2011-2012, inclusief notulen 2011-2012, Mr. E.E. van Herwijnen, Voorzitter Examencommissie, Rotterdam, december 2011. ◆ □ □ □

Jaarverslag Examencommissie, Instituut voor Commercieel Management, 2010-2011, Mr. E.E. van Herwijnen, Voorzitter Examencommissie, Rotterdam, november 2012. ◆

Jaarverslag Toetscommissie, Instituut voor Commercieel Management, 2010-2011, Drs. A.C.M. van der Flier-Thijssen, Instituut voor Commercieel Management, Rotterdam, december 2011. ◆

Jaarverslag Toetscommissie, Instituut voor Commercieel Management, 2011-2012, Drs. A.C.M. van der Flier-Thijssen, Instituut voor Commercieel Management, Rotterdam, november 2012. ◆ □ □ □

Kaders curriculumvernieuwing opleiding Commerciële Economie, P.van Gulik, N.Ploegman, Hogeschool Rotterdam 2011. ◆

Kritische Reflectie bachelor Commerciële Economie en de specialisatie CE: SportMarketing&Management, voltijd/deeltijd/duaal, Rotterdam, juni 2013. ◆ □ □ □ □

Het lectoraat en de opleiding Commerciële Economie en CE: SportMarketing en Management, antwoord op een vraag van de panelsecretaris NQA d.d. 9 september 2013, drs. M.G. Koopmans-Broersma, S.Theuns, 2 oktober 2013. □ □ □

Leerlijnen Deeltijdopleiding, bacheloropleiding Commerciële Economie, 20 mei 2013. ◆

Literatuurlijst Commerciële Economie VT, 2011-2012. ◆ □ □ □ □

Literatuurlijst Commerciële Economie DT, 2011-2012. . ◆ □ □ □ □

Literatuurlijst Commerciële Economie: SportMarketing & Mananagement, 2011-2012. ◆ □ □ □ □

Literatuurlijst Commerciële Economie VT 2012-2013. . ◆ □ □ □ □

Literatuurlijst Commerciële Economie DT 2012-2013. . ◆ □ □ □ □

Literatuurlijst Commerciële Economie: SportMarketing & Mananagement, 2012-2013. . ◆ □ □ □ □

Literatuurlijst Commerciële Economie VT 2013-2014. ◆ □ □ □ □

Literatuurlijst Commerciële Economie DT 2013-2014. .◆□□□□

Literatuurlijst Commerciële Economie: SportMarketing & Management, 2013-2014. .◆□□□□

Mediatheekbeleid opleiding Commerciële Economie, M.Muris, 25 maart 2013. ◆

Mediatheekbeleid opleiding CE: SportMarketing & Management, drs. N.M. Walop-Ramrattansing, 29 maart 2013. ◆

Minorenbeleid aangescherpt, Notitie Onderwijs & Kwaliteit, maart 2009. ◆

Minorplus aanbod Commercieel Management 2013-2014, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam. ◆ □□□

Notulen beroepenveldcommissie Commerciële Economie, 23 mei 2011, Hogeschool Rotterdam. ◆

Notulen gesprek directie/klassenvertegenwoordigers opleiding Commerciële Economie, woensdag 9 mei 2012. ◆

Notulen gesprek directie/klassenvertegenwoordigers opleiding Commerciële Economie, 27 juni 2012. ◆

Notulen gesprek directie/klassenvertegenwoordigers CE: SportMarketing & Management, maandag 14 mei 2012. ◆

Notulen gesprek directie/klassenvertegenwoordigers CE: SportMarketing & Management, woensdag 15 juni.

Opleidingsjaarplan Commerciële Economie 2008-2009, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam, november 2009. ◆

Opleidingsjaarplan Commerciële Economie 2012-2013, Inclusief Bijlagenboek, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam. □□□

Opleidingsjaarplan Commerciële Economie 2013-2014, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam, juni 2013. □□□

Opleidingsjaarplan CE: SportMarketing & Management 2012-2013, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam. □□□.

Opleidingsjaarplan CE: SportMarketing & Management 2013-2014, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam. □□□.

Opleidingsprofiel Commerciële Economie, Niek Ploegman, Roland van der Poel, Rotterdam, juli 2012. ◆ □□□

Opleidingsprofiel Commerciële Economie: SportMarketing & Management, inclusief Bijlagenboek, S. de Vries-Theuns, drs. M.G. Koopmans-Broersma, Rotterdam, juli 2013. ◆ □□□

Opzetten Onderzoeksleerlijn in het curriculum en in de toetsen binnen COM, 3e concept, IF-project 535109, Hogeschool Rotterdam, A.Spruijt, I. Bogert. ◆

Overzicht Afstudeerwerken

Commerciële Economie en de specialisatie CE: SportMarketing & Management 1 september 2011 – 1 september 2013. □ □□□

Periodometers voor CE en SMM, verwijzing naar informatiesysteem Instituut voor Commercieel Management. ◆ □□□ (digitaal)

Partneroverzicht Sport Advies Raad van CE: SportMarketing & Management. ◆ □

Periodeboek 'De planmatige ondernemer', Periodeboek 2, Jaar 2, Opleiding Commerciële Economie, Drs. A. Vermeulen, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam, november 2012. ◆

Persoonlijke Profilering CE, antwoord op een vraag van de panelsecretaris NQA d.d. 9 september 2013, M.Muris, 2 oktober 2013. □□□

Personeelslijst van de bacheloropleiding Commerciële Economie en de specialisatie CE: SportMarketing & Management, 2013. □ □□□

Programma Studiesucces voor Iedereen! Meerjarig programma van de Hogeschool Rotterdam in het kader van afspraken met de minister OC&W ter verbetering. ◆ □□□

Project toetsvernieuwing opleiding Commerciële Economie 2009-2010, P. van Gulik, N. Ploegman, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam. ◆

Project toetsvernieuwing opleiding Commerciële Economie 2011-2012, P. van Gulik, N. Ploegman, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam. ◆

Project toetsvernieuwing opleiding Commerciële Economie 2012-2013, R. van der Poel, N. Ploegman, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam. ◆

Rapport Interne Audit, Instituut voor Commercieel Management, Bacheloropleidingen Commerciële Economie, Communicatie, Small Business and Retail Management, Hogeschool Rotterdam, Bureau Auditing, Monitoring & Control, juni 2010. ◆

Scholingsplan voor de opleiding Commerciële Economie, operationeel plan 2013-2014, Instituut voor Commercieel Management, N. Ploegman. ◆

Stagehandleiding voor bedrijfsmentoren,
Stage 3e jaar, Commerciële Economie, Studiejaar 2012-2013, Hogeschool Rotterdam. ◆ □ □□□
Stagehandleiding voor stagedocenten,
Stage 3e jaar, Commerciële Economie, Studiejaar 2012-2013, Hogeschool Rotterdam. ◆ □ □□□

Stagehandleiding voor studenten,
Stage 3e jaar, Najaar 2012, Voorjaar 2013, Opleiding Commerciële Economie, Studiejaar 2012-2013, Hogeschool Rotterdam. ◆ □ □□□

Stagehandleiding CE: SportMarketing & Management,
Stage jaar 3 2012-2013, 16 oktober 2012, Hogeschool Rotterdam. ◆ □ □□□

Strategisch Beleidsplan 2013-2016, 15 mei 2013, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam. ◆ □□□

Studiehandleiding Afstuderen Opleiding Commerciële Economie,
CCEAOD10R4, CCEAOD05R4, Afstuderen bij CE gaat volgens het Tien Stappen Plan en met het Studie Planning & Beheersysteem, 14 januari 2013, Hogeschool Rotterdam. ◆ □ □□□

Studiehandleiding Afstuderen CE: SportMarketing&Management, Afstuderen bij CE: Sportmarketing & Management gaat volgens het Tien Stappen Plan en met het Studie Planning & Beheersysteem, SMMAOD01R4/RTAAOD01R4/ SMMAOD02R4/RTAAOD42R4, 14 januari 2013, Hogeschool Rotterdam. ◆ □ □□□

Studiehandleiding Duaal, Studiejaar 2012-2013, opleiding Commerciële Economie, S. Hieselaar. ◆ □□□

Toetsing Eindniveau,
Bijlage 6 Kritische Reflectie Bacheloropleiding Commerciële Economie en de specialisatie
CE:SportMarketing&Management, juni 2013. □ □□

Toetsbeleid Instituut voor Commercieel Management 2011-2013, Hogeschool Rotterdam. ◆ □□□

Toetsplan Opleiding Commerciële Economie, 2011-2012, P. van Gulik, N. Ploegman, mei 2011. ◆

Toetsplan Opleiding Commerciële Economie, 2012-2013, P. van Gulik, N. Ploegman, juni 2012. ◆ □
□□□

Toetsen op z'n Rotterdams, Dienst Onderwijs en Kwaliteit, Expertgroep Toetsing, A. Meulenberg, e.a.
Hogeschool Rotterdam, februari 2010. ◆

Toetsplan Opleiding Commerciële Economie, 2013-2014, N. Ploegman, R. van der Poel, juni 2012. ◆
□□□

Toetsplan CE: SportMarketing & Management, 2012-2013, versie najaar 2012, drs. M.G. Koopmans-
Broersma, S. Theuns, najaar 2012. ◆ □□□

Toetsplan CE: SportMarketing & Management, 2011-2012, versie september 2011, drs. M.G.
Koopmans- Broersma, S. Theuns, september 2011. ◆

Toetsplan CE: SportMarketing & Management, 2013-2014, versie zomer 2013, drs. M.G. Koopmans-
Broersma, S. Theuns, juli 2013. ◆ □ □□□

*Top 3 evaluatie en verbeterpunten stage- en afstudeerevaluatie, samenvatting Evaluatie Stages (zie
deze literatuurlijst).*

Trends en Ontwikkelingen in het commerciële beroepenveld, rapport van een projectgroep Marketing
Today, opleiding Commerciële Economie, Instituut voor Commercieel Management, Hogeschool
Rotterdam, 11 juni 2010. ◆

Trendence Graduate Barometer 2011, Dutch Business Edition, Hogeschool Rotterdam, Trendence
Research, Strategies, Careers, Berlijn 2012. ◆

Uitwerking domeincompetentie DC 8 voor de opleiding CE en CE: SportMarketing & Management,
antwoord op een vraag van de panelsecretaris NQA d.d. 9 september 2013, drs. M.G. Koopmans
Broersma, S.Theuns, 2 oktober 2013. □□□

Uitwerking niveaus domeincompetenties Commerce,
uit: Kritische Reflectie Bacheloropleiding Commerciële Economie en de specialisatie
CE:SportMarketing & Management, bladzijde 2. ◆ □ □□□

Verbeteracties herkansingstoets CCECOM39R2, opleiding Commerciële Economie, intern verslag van
cursushouder, 21 maart 2012. ◆

Verbeterplan cursus CCECOM38R2, Gesprekstechnieken, vergaderen en notuleren. Vakgroep
Communicatietechnieken in opdracht van Niek Ploegman, opleiding Commerciële Economie, Instituut
voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam, 15 april 2011. ◆

Verbeterplan cursus CCECOM39R2, Commercieel schrijven en corresponderen, Vakgroep
Communicatietechnieken in opdracht van Niek Ploegman, opleiding Commerciële Economie, Instituut
voor Commercieel Management, Hogeschool Rotterdam, 30 mei 2011. ◆

Verbeterplan cursus CCECOM04R1 Rapporteren en Formuleren, Vakgroep Communicatietechnieken
in opdracht van Niek Ploegman, opleiding Commerciële Economie, Instituut voor Commercieel
Management, Hogeschool Rotterdam, 15 april 2011. ◆

Verslag beroepenveldcommissie opleiding Commerciële Economie, 28 juni 2011. ◆

Verslag beroepenveldcommissie opleiding Commerciële Economie, 3 juli 2012. ◆

Verslag Curriculum Dagen Curriculumcommissie Commerciële Economie, 27 en 28 oktober 2011. ◆

Verslag Tweedaagse Curriculumvernieuwing opleiding Commerciële Economie, 27 en 28 oktober 2011. ◆

Verslag vergadering werkgroep didactiek, gehouden op 9 april 2012, Curriculumcommissie van de opleiding Commerciële Economie. ◆

Verslag vergadering werkgroep didactiek, gehouden op 11 januari 2013, Curriculumcommissie van de opleiding Commerciële Economie. ◆

Verslag vergadering werkgroep didactiek, gehouden op 22 februari 2012, Curriculumcommissie van de opleiding Commerciële Economie. ◆

Verslag vergadering curriculumcommissie CE: SportMarketing & Management, gehouden op 7/14 mei 2013. ◆

Voorstel voor Commerciële Economie Curriculum Deeltijd, Curriculumcommissie Commerciële Economie, 23 maart 2011. ◆

Vrijstellingen studenten met een vwo- of wo-achtergrond, mei 2013. ◆

Werken aan attractief en intensief onderwijs, notitie versie 0.7, Dienst Onderwijs en Kwaliteit, Hogeschool Rotterdam, 18 maart 2008. ◆

Werkprocessen Toetsontwerp Instituut COM, versie februari 2012. ◆

Werkveldcontacten: Bacheloropleiding Commerciële Economie 2012-2013. ◆ □ □□

Werkveldcontacten:

CE: SportMarketing & Management 2013-2014. ◆ □ □□

Workshop 'Our Study Programs compared: similarities, differences and international standards, RIBA meeting Tuesday 13-12-2011. Inclusief gespreksagenda en aantekeningen. ◆

◆= upload in voetnoten van de Kritische Reflectie in het portal NQA en in het documentatielokaal aanwezig op laptop

□= upload in portal NQA op 23 augustus, 20 september en in het documentatielokaal aanwezig op laptop.

□□= aanwezig in documentatielokaal tijdens de bezoek- en visitatiedag.

Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

0805954
0810161
0814621
0817088
0813215
0812974
0842036
0809389
0817830
0826113
0824583
0817063
0806520
0801572
0825555
0799196
0817613
0813109
0823072
077946
0809118
0811323
0820583
0820012

Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid

Netherlands Quality Agency

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleiding:

Commerciële Economie

Instelling: Hogeschool Rotterdam

Visitatie datum: 2 en 3 oktober 2013

Ondergetekende: *Roland van der Poel*

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: *Onderwijsmanager*

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'R. van der Poel', written over a horizontal line.

Datum:

12/9/13